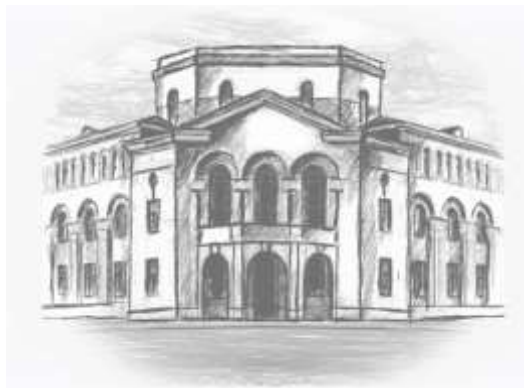

2024 – 2026 թթ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ:

ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ
ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

Մակրոտնտեսական քաղաքականության վարչություն

ԵՐԵՎԱՆ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Error! Bookmark not defined.

ՄԱՍ I. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ 2

ԳԼՈՒԽ 1. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ 2

1.1 ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ ԵՎ ՇՐՋԱՆԱԿ 2

1.2. ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ 5

1.3. ՀՀ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ 10

1.3.1. ՀՆԱ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃ 10

1.3.2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՈՒԿԱ 16

1.3.3. ՀՀ ՎՃԱՐԱՅԻՆ ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ, ԱՐՏԱՀԱՆՈՒՄ ԵՎ ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ 18

1.3.4. ԱՐԺՈՒԹԱՅԻՆ ՇՈՒԿԱ ԵՎ ՓՈԽԱՐԺԵՔՆԵՐ 22

1.3.5. ԳՆԱՃ ԵՎ ԴՐԱՄԱԿԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 25

1.4. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄՔՈՒՄ ԸՆԿԱԾ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 28

1.5. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՌԻՍԿԵՐԸ 30

1.5.1. ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԴԵՊԻ ՆԵՐՔԵՒ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ ՌԻՍԿԵՐ 30

1.5.2. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԴԵՊԻ ՎԵՐԵՎ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ ՌԻՍԿԵՐ 31

1.6. ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ 34

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ 35

2. ԱՅԼ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ 35

ՄԱՍ I. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ 1. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

1.1 ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ ԵՎ ՇՐՋԱՆԱԿ

- Ռուս-ուկրաինական հակամարտության աշխարհաքաղաքական և տնտեսական մարտահրավերների և դրա բացասական ազդեցությունների հետևանքով համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերը էական դանդաղել են: ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներից ՌԴ-ում դիտվել է տնտեսական անկում, իսկ մյուս տնտեսություններում տեղի են ունեցել տնտեսական աճի էական դանդաղումներ՝ պայմանավորված համաշխարհային արժեզրթանների խաթարումներով, պարենային և հումքային ապրանքների միջազգային գների բարձրացմամբ, դրանց հետևանքով առաջացած բարձր գնաճերին հակազդող աննախադեպ զսպող դրամավարկային քաղաքականություններով ու համաշխարհային ֆինանսական պայմանների խստացմամբ: Սակայն տարվա ընթացքում համաշխարհային արժեզրթանների որոշակի վերականգման և խստացող դրամավարկային քաղաքականությունների պայմաններում գնաճային ճնշումները թուլացել են: Այս պայմաններում գործընկեր երկրներում 2023թ. կանխատեսվում է տնտեսական աճի էական դանդաղում, իսկ միջնաժամկետում՝ բոլոր գործընկեր երկրներում ներուժային աճերից ավելի ցածր տնտեսական աճեր:

- Համավարակի և 44-օրյա պատերազմի շուկերից հետո ՀՀ տնտեսության 2021թ. վերականգնման տեմպերն արագացան 2022թ. տարեսկզբին: Չնայած փետրվարի վերջերից սկիզբ առած ռուս-ուկրաինական հակամարտության և Ռուսաստանի դեմ կիրառված պատժամիջոցների բացասական ազդեցությունների հետևանքով տնտեսական ակտիվության մարտ ամսի որոշակի դանդաղմանը, ապրիլ ամսից դեպի Հայաստան մարդկանց ներհոսքի, զբոսաշրջության զգալի ավելացման և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի ընկերությունների ՀՀ տեղափոխման, ինչպես նաև սեպտեմբերին դեպի Հայաստան միգրանտների նոր հոսքի արդյունքում տնտեսական ակտիվության աճի տեմպերը կտրուկ արագացան, հատկապես՝ ծառայությունների ոլորտում: Արդյունքում 2022թ. գրանցվեց 12.6% տնտեսական աճ:

- Դեպի Հայաստան մարդկանց ներհոսքի, զբոսաշրջության զգալի ավելացման, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի ընկերությունների ՀՀ տեղափոխման, ինչպես նաև ՀՀ-ից դեպի Ռուսաստան արտահանման պահանջարկի ավելացման արդյունքում ձևավորված տնտեսական աճի բարձր տեմպերը շարունակվել են նաև 2023թ. առաջին եռամսյակում՝ գրանցելով 12.1% տնտեսական աճ՝ պայմանավորված հիմնականում ծառայությունների աճով: Ապրիլ ամսին տնտեսական ակտիվությունը փոքր-ինչ դանդաղեց՝ պայմանավորված հիմնականում արդյունաբերության նվազմամբ, սակայն տնտեսական ակտիվության բարձր մակարդակը շարունակվում է պահպանվել:

- ՀՀ տնտեսության համար ձևավորված նպաստավոր պայմանների, պլանավորված մեծածավալ կապիտալ ծախսերի իրականացման, ՀՀ կառավարության նպատակադրած տնտեսության ներուժի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների պայմաններում 2023թ. և միջնաժամկետ հատվածում թիրախավորվում է 7% տնտեսական աճ: Այնուամենայնիվ 7% աճը պարունակում է նաև կառուցվածքային բարեփոխումների հնարավոր ազդեցությունները, որոնք

պետք է ապահովեն բազային կանխատեսումներից (2023թ. համար 6.0%, իսկ միջնաժամկետում՝ 5.4%) ավելի բարձր տնտեսական աճի թիրախը:

- Բարձր տնտեսական ակտիվության և առանձին շուկաներում (մասնավորապես ՌԴ շուկայում) արտաքին բարձր պահանջարկի պայմաններում 2023թ. տեղի կունենա և՛ արտահանման, և՛ ներմուծման ծավալների աճ: Հիմնականում պայմանավորված առևտրային հաշվեկշռի վատթարացմամբ, ինչպես նաև դրամական փոխանցումների ՀՆԱ-ում դերի նվազմամբ՝ 2023թ. ընթացիկ հաշվի պակասուրդը փոքր-ինչ կվատթարանա՝ մոտենալով ՀՆԱ-ի 2.7%-ին: Միջնաժամկետ հորիզոնում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը ներդրումների խթանման արդյունքում ներդրումային բնույթի ապրանքների ներմուծման աճով պայմանավորված կխորանա՝ մոտենալով իր երկարաժամկետ հավասարակշիռ մակարդակին:

- Միջնաժամկետ հատվածում հարկաբյուջետային քաղաքականության նպատակները կլինեն 2021-2022թթ. գրանցված հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի պահպանումը՝ բյուջեի պակասուրդ/ՀՆԱ ցուցանիշը սահմանելով այնպիսի մակարդակում, որը թույլ չի տա ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի գերազանցումը 50% սահմանաչափից, ինչպես նաև տնտեսության ներուժի բարձրացումը՝ կապիտալ ծախսերի դերի շարունակական բարձրացման միջոցով: ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի պահպանումը կառավարելի մակարդակում կապահովի «հարկաբյուջետային տարածք» հնարավոր շուկերին արձագանքելու և կառուցվածքային բարեփոխումների բնականոն իրականացումն ապահովելու համար:

- 2023թ. սկզբին տեղի ունեցած 12-ամսյա գնաճի կտրուկ նվազման պայմաններում տարեվերջին գնաճը կգտնվի թիրախից ցածր մակարդակում, իսկ միջնաժամկետում կկայունանա նպատակային 4% ցուցանիշի շուրջ: Նախանշված ուղեգծից ռիսկերի որևէ ուղղությամբ դրսևորման պարագայում ԿԲ-ը համարժեքորեն կարձագանքի և կապահովի գների կայունության նպատակը:

- Ռուս-ուկրաինական հակամարտությունը և Ռուսաստանի դեմ կիրառված աննախադեպ պատժամիջոցները աշխարհում ստեղծել են նոր իրականություն, որի պայմաններում ինչպես աշխարհի և ՀՀ գործընկեր երկրների, այնպես էլ ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումները իրենց մեջ կրում են մեծ անորոշություն: Այս պայմաններում, ինչպես աշխարհի և ՀՀ գործընկերների, այնպես էլ ՄԺԾԾ շրջանակում ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումների համար առկա են երկկողմանի ռիսկեր, սակայն դեպի ներքև ռիսկերը համեմատաբար մեծ են:

Աղյուսակ 1.1. 2023-2026թթ. ՄԺԾԾ (ներառյալ 2024թ. պետական բյուջեի) մակրոտնտեսական շրջանակ

Հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշներ	Փաստ			սպասում	ՄԺԾԾ		
	2020	2021	2022		2023	2024	2025
Անվանական ՀՆԱ, մլրդ դրամ	6,181.9	6,991.8	8,501.4	9,533.0	10,608.1	11,804.6	13,136.0
Տնտեսական աճ, %	-7.2	5.8	12.6	7.0	7.0	7.0	7.0
ՀՆԱ դեֆլյատորի աճ, %	1.8	6.9	8.0	4.8	4.0	4.0	4.0
Գնաճ (ժամանակաշրջանի վերջ), %	3.7	7.7	8.3	2.8	4.0	4.0	4.0
Գնաճ (միջին), %	1.2	7.2	8.6	4.4	3.8	4.0	4.0
ՀՆԱ հրական աճն ըստ ճյուղերի ավելացված արժեքների, %							
Արդյունաբերություն	-1.4	2.4	6.0	7.5	7.2	7.1	7.0
Գյուղատնտեսություն	-3.7	-0.8	-0.7	1.6	3.1	3.2	3.2
Շինարարություն	-5.9	3.1	18.8	12.1	11.1	11.0	11.0
Ծառայություններ	-9.6	8.6	18.3	6.9	6.8	6.7	6.7
Զուտ հարկեր	-9.9	7.4	8.1	8.7	8.7	8.7	8.7
ՀՆԱ ծախսային բաղադրիչների հրական աճերը, %							
Վերջնական սպառում	-10.9	1.3	7.9	5.8	5.7	6.3	6.4
Պետական	9.2	-6.2	6.7	1.8	5.3	13.2	13.5
Մասնավոր	-14.0	2.8	8.1	6.5	5.8	5.0	5.0
Հիմնական միջոցներում ներդրումներ ¹	-1.5	23.6	9.5	18.2	13.1	12.5	10.9
Պետական	6.1	26.0	12.4	35.4	17.0	17.3	10.6
Մասնավոր	-3.1	23.0	8.8	14.0	12.0	11.0	11.0
Արտահանում	-33.5	18.6	53.8	25.6	10.7	11.1	10.8
Ներմուծում	-31.5	12.9	34.7	26.3	12.0	12.7	12.5
Արտաքին հատված (մլն ԱՄՆ դոլար)							
Ընթացիկ հաշիվ	-477.8	-515.1	-167.0	-596.1	-832.3	-1,093.6	-1,377.0
Ապրանքների և ծառայությունների հաշվեկշիռ	-1,264.1	-1,107.9	-418.9	-645.8	-737.1	-885.0	-1,084.0
Արտահանում	3,818.2	5,011.9	9,698.5	12,842.2	14,284.2	15,842.5	17,545.6
Փոփոխություն, %	-34.1	31.3	93.5	32.4	11.2	10.9	10.7
Ներմուծում	5,082.3	6,119.7	10,117.5	13,488.0	15,021.3	16,727.5	18,629.5
Փոփոխություն, %	-33.2	20.4	65.3	33.3	11.4	11.4	11.4
Դրամական փոխանցումներ	1,046.2	1,243.1	1,491.5	1,625.7	1,703.8	1,775.3	1,849.9

¹ Կապիտալ ներդրումներում ներառված չէ պաշարների փոփոխությունը, ներկայացված են միայն հիմնական միջոցներում կապարված կապիտալ ներդրումները, քանի որ 2019թ. -ից ՀՀ ՎԿ կողմից պաշարների փոփոխությունը հաշվառվում է որպես հաշվեկշռող գործոն կամ այլ կերպ՝ դրա մեջ ներառվում են նաև վիճակագրական սխալները:

ՀՆԱ-ի նկատմամբ %							
Ընթացիկ հաշիվ	-3.8	-3.7	-0.9	-2.7	-3.5	-4.2	-4.9
Ապրանքների և ծառայությունների հաշվեկշիռ	-10.0	-8.0	-2.1	-2.9	-3.1	-3.4	-3.9
Արտահանում	30.2	36.1	49.7	58.0	59.6	61.4	63.0
Ներմուծում	40.2	44.1	51.8	60.9	62.6	64.8	66.9
Դրամական փոխանցումներ	8.3	9.0	7.6	7.3	7.1	6.9	6.6

1.2. ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՈՐԾՐՆԿԵՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

Տնտեսական զարգացումներ: 2022թ. ռուս-ուկրաինական հակամարտության զարգացումների արդյունքում համաշխարհային տնտեսությունում, այդ թվում՝ ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսություններում տեղի է ունեցել տնտեսական աճի դանդաղում՝ պայմանավորված համաշխարհային մատակարարման շղթաների խաթարմամբ, դրա արդյունքում պարենային և հումքային ապրանքների միջազգային գների բարձրացմամբ, ձևավորված բարձր գնաճային միջավայրը մեղմելուն ուղղված՝ կենտրոնական բանկերի զսպող դրամավարկային քաղաքականությամբ: Ռուս-ուկրաինական հակամարտության և դրա արդյունքում ՌԴ նկատմամբ կիրառված աննախադեպ պատժամիջոցների բացասական անուղղակի ազդեցությունները, ինչպես նաև կենտրոնական բանկերի կողմից իրականացված դրամավարկային քաղաքականության խստացումը հանգեցրին համաշխարհային տնտեսության, ինչպես նաև հիմնական գործընկեր երկրների տնտեսությունների աճի դանդաղման, իսկ ՌԴ-ում՝ անկման: Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) գնահատականներով 2022թ. համաշխարհային տնտեսական աճը կազմել է 3.4%՝ նախորդ տարվա 5.9%-ի դիմաց, իսկ ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներից ՌԴ-ում գրանցվել է 2.1% անկում, Եվրագոտում՝ 3.5%, ԱՄՆ-ում 2.1% աճ, իսկ Չինաստանում՝ 3.0%:

Ռուս-ուկրաինական հակամարտության պայմաններում մարտ ամսից արագացող գնաճը զսպելու նպատակով առաջատար տնտեսությունների կենտրոնական բանկերի կողմից իրականացվող զսպող քաղաքականության արդյունքում 2022թ. չորրորդ և 2023թ. առաջին եռամսյակներում նկատվում է գնաճի տեմպերի դանդաղում: ԱՄՆ-ում և ԵԳ-ում այն շարունակում է բարձր մնալ սահմանված թիրախներից, իսկ Չինաստանում և ՌԴ-ում գտնվում է թիրախից ցածր մակարդակում:

2023թ. առաջին եռամսյակում հիմնական գործընկեր երկրներից ԱՄՆ-ում և Չինաստանում տնտեսական աճի տեմպերն արագացել են, իսկ ԵԳ-ում՝ դանդաղել: ՌԴ-ում գրանցված անկման տեմպերը նախորդ եռամսյակների համեմատ թուլացել են: 2023թ. առաջին եռամսյակում նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի նկատմամբ ԱՄՆ տնտեսությունը գրանցել է 1.6% աճ, Եվրագոտու տնտեսությունն աճել է ավելի դանդաղ տեմպերով՝ 1.3%-ով, իսկ Չինաստանում գրանցվել է 4.5% տնտեսական աճ: **Գործընկեր երկրների տնտեսական աճերին նպաստել են համաշխարհային մատակարարման շղթաների աստիճանական վերականգնումն ու Չինաստանի տնտեսության վերականգնումը:** Իսկ որպես աճը զսպող գործոններ են շարունակում մնալ ռուս-ուկրաինական հակամարտության բացասական հետևանքներն ու կենտրոնական բանկերի կողմից դրամավարկային քաղաքականության խստացումները:

Ռուսաստանի տնտեսությունը 2023թ. առաջին եռամսյակում նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ արձանագրել է 1.9% անկում: Ընդ որում՝ Ռուսաստանի տնտեսական անկման տեմպերը դանդաղել են. տնտեսական ակտիվությունը հունվարին նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի նկատմամբ նվազել է 3.2%-ով, փետրվարին՝ 2.9%, իսկ մարտին՝ 0.7%-ով: Անկման տեմպերի դանդաղումը պայմանավորված է մշակող արդյունաբերության աստիճանական վերականգնմամբ: Ռուս-ուկրաինական հակամարտության պայմաններում 2022թ. մարտ ամսից արագացող գնաճը զսպելու նպատակով առաջատար տնտեսությունների կենտրոնական բանկերի կողմից իրականացվող շարունակական զսպող քաղաքականության արդյունքում տարեսկզբից շարունակվում է գնաճի տեմպերի դանդաղումը:

Կանխատեսում: ԱՄՀ ապրիլ ամսվա կանխատեսումների համաձայն 2023թ. համաշխարհային տնտեսական աճը կդանդաղի՝ կազմելով 2.8%, իսկ 2024թ. կկազմի 3.0%: ՀՀ հիմնական գործընկերներ երկրներից ԱՄՆ-ում և Եվրագոտում, ըստ կանխատեսումների, տեղի կունենան տնտեսական աճի էական դանդաղումներ՝ պայմանավորված գնաճը զսպող դրամավարկային քաղաքականություններով, ֆինանսական պայմանների վատթարացման հետևանքով, ռուս-ուկրաինական շարունակվող հակամարտությամբ: ՀՀ ամենամեծ առևտրատնտեսական գործընկեր ՌԴ-ում 2023թ. կանխատեսվում է 0.7% աճ, մինչդեռ 2023թ. Եվրագոտում կանխատեսվում է տնտեսական աճի դանդաղում մինչև 0.8%, իսկ ԱՄՆ-ում՝ 1.6%: Չինաստանում 2023թ. տնտեսական աճը կարագանա՝ կազմելով 5.2%՝ պայմանավորված համավարակի խիստ սահմանափակումներից հետո տնտեսության վերաբացմամբ: Ընդ որում՝ ինչպես համաշխարհային տնտեսության, այնպես էլ ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրների 2023թ. ապրիլյան կանխատեսումները հունվարի² կանխատեսումների համեմատ վերանայվել են առավել դրական սպասումներով, մասնավորապես, ՌԴ և ԱՄՆ պարագայում: Մինչդեռ 2024թ. ՌԴ տնտեսության համար հունվարի 2.1% աճի կանխատեսումը ապրիլին վերանայվել է դեպի ներքև՝ 1.3%, իսկ հունվարի ԱՄՆ կանխատեսումը 1.0% աճից վերանայվել է 1.1% (ավելի մանրամասն տե՛ս Աղյուսակ 1.2 -ում):

² Այս ՄԺԾԾ կանխատեսումները հիմնված են ապրիլի կանխատեսումների վրա: Առավել մանրամասն տես 1.4 բաժնում:

Աղյուսակ 1.2. ԱՄՀ կանխատեսումներ

	2022	2023թ.-ի կանխատեսում			2024թ.-ի կանխատեսում		
	Փաստ	2022 Հոկտ.	2023 Հունվ.	2023 Ապրիլ	2022 Հոկտ.	2023 Հունվ.	2023 Ապրիլ
Աշխարհի տնտեսական աճ, %	3.4	2.7	2.9	2.8	3.1	3.1	3.0
ՌԴ	-2.1	-2.3	0.3	0.7	1.5	2.1	1.3
Եվրագոտի	3.5	0.5	0.7	0.8	1.8	1.6	1.4
Չինաստան	3.0	4.4	5.2	5.2	4.5	4.5	4.5
ԱՄՆ	2.1	1.0	1.4	1.6	1.2	1.0	1.1
Համաշխարհային առևտրի աճ, %	5.1	2.5	2.4	2.4	3.7	3.4	3.5

Աղբյուրը՝ ԱՄՀ «World Economic Outlook»

Ռուս-ուկրաինական հակամարտության հետևանքով համաշխարհային մատակարարման շղթաների խաթարման պայմաններում տարվա առաջին կեսին հումքային և պարենային ապրանքների շուկայում դիտվել է բարձր գնաճային միջավայր, սակայն տարվա ընթացքում համաշխարհային արժեշղթաների որոշակի վերականգման և խստացող դրամավարկային քաղաքականությունների պայմաններում գնաճային ճնշումները թուլացել են, իսկ կանխատեսվող հորիզոնում կշարունակեն նվազման միտում դրսևորել: 2022թ. պղնձի տարեկան միջին գներն 2021թ. նկատմամբ նվազել են 5.3%-ով, ինչին մեծապես նպաստել է Չինաստանի թույլ պահանջարկը: Մինչդեռ, մոլիբդենի միջազգային գներն աճել են 27.4%-ով, նավթի տարեկան միջին գները՝ 41.7%-ով, իսկ պարենի միջազգային գները՝ 14.3%-ով:

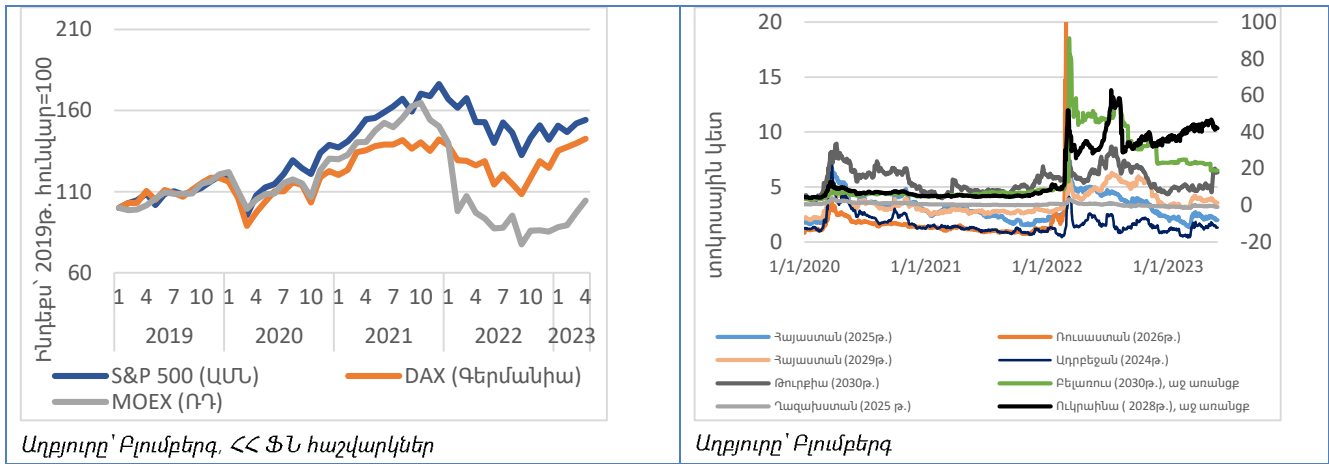
2023թ. առաջին չորս ամսիներին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ պղնձի միջազգային գները նվազել են 11.6%-ով՝ պայմանավորված մետաղի նկատմամբ Չինաստանի թույլ պահանջարկով, իսկ մոլիբդենի գներն աճել են 59.2%-ով: Նավթի միջազգային գները նվազել են 18.4%-ով, իսկ պարենի միջազգային գները՝ 13.5%-ով՝ պայմանավորված որոշ ապրանքների (միս, կաթնամթերք, հացահատիկ, բուսական յուղեր) միջազգային գների նվազմամբ, ինչպես նաև դրամավարկային քաղաքականության բարձր տոկոսադրույքներով:

Միջազգային տնտեսական և ֆինանսական զարգացումները և կանխատեսումները

<p>Գծապատկեր 1.1. Համաշխարհային և գործընկեր երկրների փոփոխական աճերը (%)</p> <p>Աղբյուրը՝ ԱՄՀ</p>	<p>Գծապատկեր 1.2. Հումքային ապրանքների գները (ԱՄՆ դոլար)</p> <p>Աղբյուրը՝ կանխատեսումները ըստ Բլումբերգի</p>
<p>Գծապատկեր 1.3. Համաշխարհային առևտրի դոլարային աճերը(%)</p> <p>Աղբյուրը՝ ԱՄՀ</p>	<p>Գծապատկեր 1.4. Զարգացող երկրների ազգային արժույթների դոլարի նկատմամբ փոփոխությունները³</p> <p>Աղբյուրը՝ Բլումբերգ, ՀՀ ԿԲ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ</p>
<p>Գծապատկեր 1.5. Գործընկեր երկրների բաժնետոմսերի շուկաների ինդեքսները</p>	<p>Գծապատկեր 1.6. Զարգացող երկրների ռիսկի հավելավճարները⁴</p>

³ Դոլարի ինդեքսը հաշվարկվում է որպես կշռված երկրաչափական միջին՝ հետևյալ արժույթների նկատմամբ. Եվրո, Ճապոնական յեն, Բրիտանական ֆունտ, Կանադական դոլար, Շվեդական կրոն, Շվեյցարական ֆրանկ:

⁴ Երկրի ռիսկի հավելավճարները հաշվարկված են որպես փոփոխությունները երկրի եվրոպարտությունների (դոլարային արժույթով) և ԱՄՆ համապարասխան ժամկետայնությամբ գանձապետական պարտավորումների եկամտաբերությունների փոփոխություն (պարտավորումների մարման ժամկետները նշված են երկրների անվանումների կողքը՝ փակագծերում):

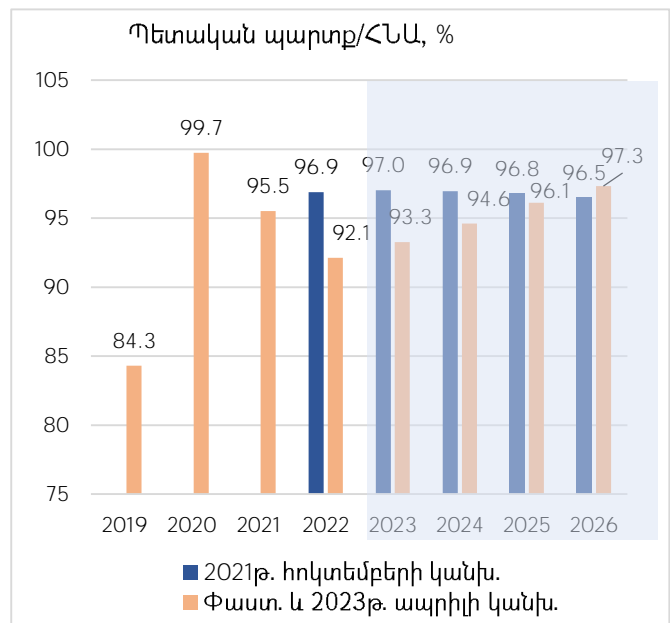
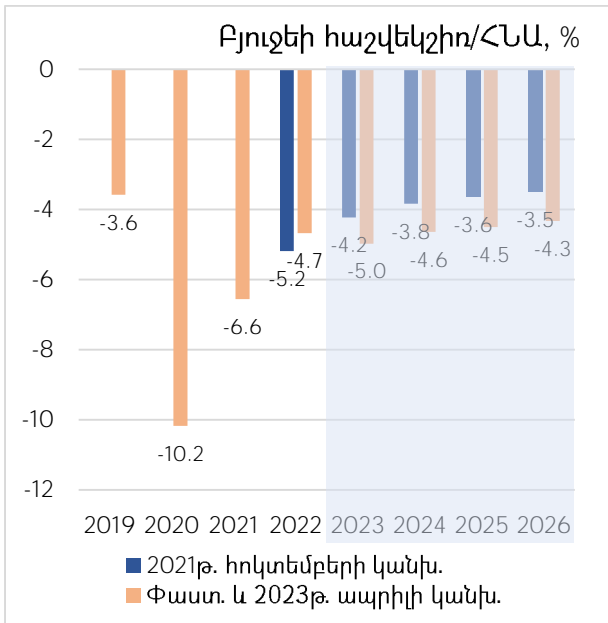

«Բլումբերգ» միջազգային հեղինակավոր կազմակերպության մարտի կանխատեսումների համեմատ մայիսին 2023թ. նավթի գների կանխատեսումները վերանայավել են դեպի ներքև, պղնձի գների կանխատեսումը մնացել է գրեթե անփոփոխ:

Միջազգային ապրանքային, արժույթային և ֆինանսական շուկաները էական տատանումների են ենթարկվում: Համաշխարհային առևտրի տեմպերը էապես դանդաղել են, իսկ ֆինանսական շուկաներում նկատվում են բաժնետոմսերի գների վերականգնում: Զարգացող երկրների արժույթները վերականգնման միտում ունեն: Սակայն ռուսական ռուբլին ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ հունիս ամսվա կտրուկ արժևորումից հետո արժեզրկման միտում ունի: Զարգացող երկրների, այդ թվում տարածաշրջանի երկրների դիսկի հավելավճարները նվազում են:

Չնայած համաշխարհային մակարդակով խորացող աշխարհատնտեսական հակասություններին, բարձր գնաճի տեմպերին ու դրա առաջացրած սոցիալական ճնշումներին, ֆինանսական համակարգում կուտակվող ռիսկերին և անկայության դրսևորումներին, հաջողվել է ապահովել էական հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա: 2020թ. COVID-19 համավարակի սոցիալ-տնտեսական բացասական ազդեցություններին հակազդելու համար գործադրված «ազդեցիվ» խթանող հարկաբյուջետային քաղաքականության պայմաններում գրանցվել էր պետական բյուջեի պակասուրդի և պարտքի բեռի էական աճ: 2021թ. աշխարհի մակարդակով, այդ թվում՝ ինչպես զարգացած, այնպես էլ զարգացող երկրների համար (բացառությամբ Չինաստանի) հնարավոր էր եղել ապահովել բավականին կտրուկ հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ միջինում նվազեցնելով բյուջեի պակասուրդը 3%-ային կետով, իսկ պետական պարտքի բեռը՝ 4.2%-ային կետով: Չնայած նրան, որ 2022թ. սկսված ռուս-ուկրաինական պատերազմը, համաշխարհային բարձր գնաճի պայմաններում կենսամակարդակի ճգնաժամի ռիսկերը և ֆինանսական կայունության խորացող ռիսկերը մի շարք երկրների համար նոր հարկաբյուջետային ճնշումներ են ստեղծում և դանդաղեցնում հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի ընթացքը, 2022թ. ևս հաջողվել է ապահովել համաշխարհային պակասուրդի և պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշների նվազում՝ համապատասխանաբար 1.9 և 3.4%-ային կետերով: Ընդ որում՝ 2022թ. հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի արագությունը ավելի բարձր է եղել, քան սպասվում էր 2021թ. վերջին: Սակայն 2023թ. համար ներկայումս սպասվում է ավելի խորը պակասուրդ, քան 2021թ. վերջի դրությամբ կանխատեսումներն էին (գծապատկեր 1.7):

Գծապատկեր 1.7. Համաշխարհային տնտեսությունում ընթացող հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիան 2020թ. ճգնաժամից հետո

Աղբյուրը՝ IMF, Fiscal Monitor, October 2021 և Fiscal Monitor, April 2023.

1.3. ՀՀ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

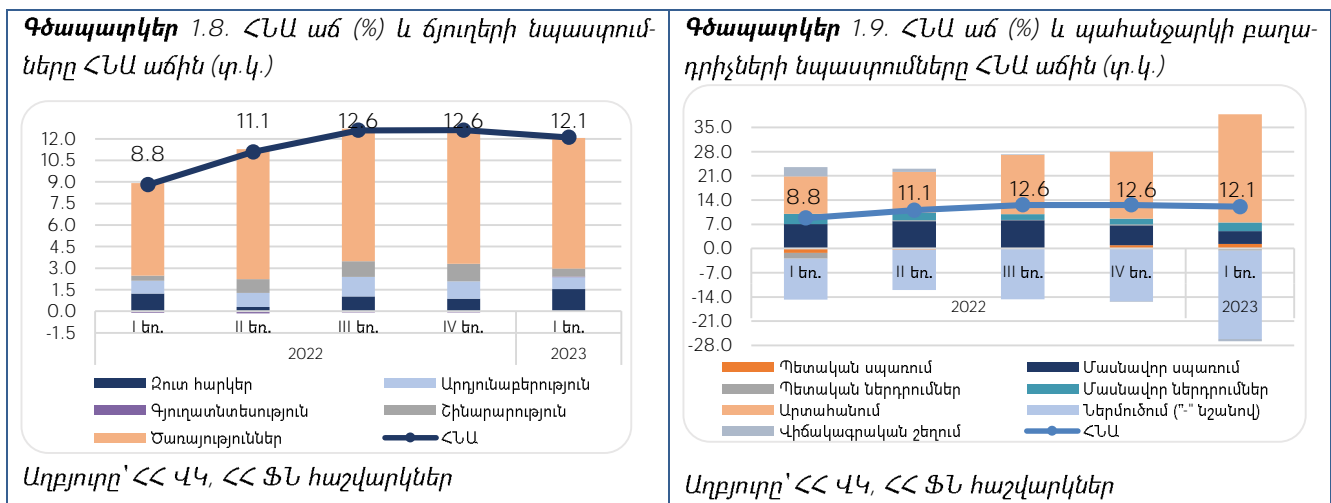
1.3.1. ՀՆԱ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃ

Կորոնավիրուսի համավարակի և 44-օրյա պատերազմի բացասական ազդեցություններով պայմանավորված 2020թ. գրանցվեց 7.2% տնտեսական անկում, սակայն 2021թ. տնտեսությունը թևակոխեց վերականգնման փուլ՝ գրանցելով 5.8% իրական աճ: 2022թ. փետրվարի վերջերից սկիզբ առած ռուս-ուկրաինական հակամարտության և Ռուսաստանի դեմ կիրառված պատժամիջոցների հետևանքով դեպի Հայաստան մարդկանց ներհոսքի, զբոսաշրջության զգալի ավելացման, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի ընկերությունների ՀՀ տեղափոխման, ինչպես նաև ՀՀ-ից դեպի Ռուսաստան արտահանման պահանջարկի ավելացման արդյունքում 2022թ. գրանցվեց 12.6% տնտեսական աճ: 2020թ. հունվար-փետրվար ամիսներին գրանցվեց բարձր տնտեսական ակտիվություն, սակայն մարտի 1-ից սկիզբ առած Կորոնավիրուսի համավարակի բացասական ազդեցություններով պայմանավորված, 2020թ. երկրորդ եռամսյակից առնտեսական աճը վերափոխվեց տնտեսական անկման՝ իր վրա կրելով նաև սեպտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին տեղի ունեցած 44-օրյա պատերազմի բացասական ազդեցությունները: Արդյունքում 2020թ. գրանցվեց տնտեսական անկում՝ պայմանավորված հիմնականում ծառայությունների, իսկ պահանջարկի տեսանկյունից՝ մասնավոր սպառման և արտահանման նվազմամբ: Տնտեսության բացասական զարգացումները շարունակվեցին նաև 2021թ. տարեսկզբին, սակայն մարտ ամսից սկսած տնտեսական աճը սկսեց վերականգնվել: 2021թ. տնտեսական աճին նպաստեցին տնտեսության բոլոր ճյուղերը (բացառությամբ գյուղատնտեսության), սակայն հիմնական նպաստող ճյուղը ծառայություններն էին՝ 4.4 տոկոսային

կետով: Պահանջարկի տեսանկյունից աճին նպաստեց հիմնականում ներքին պահանջարկը, ինչը պայմանավորված էր մասնավոր և պետական ներդրումների ու մասնավոր սպառման աճերով⁵:

2022թ. ՀՀ տնտեսության վերականգնման տարեսկզբի բարձր տեմպերը փետրվարի վերջերից սկիզբ առած ռուս-ուկրաինական հակամարտության և Ռուսաստանի դեմ կիրառված պատժամիջոցների բացասական ազդեցությունների արդյունքում մարտ ամսին դանդաղեցին: Սակայն դեպի Հայաստան մարդկանց ներհոսքի, զբոսաշրջության զգալի ավելացման, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի ընկերությունների ՀՀ տեղափոխման, ինչպես նաև ՀՀ-ից դեպի Ռուսաստան արտահանման պահանջարկի ավելացման արդյունքում ապրիլ ամսից տնտեսական ակտիվության աճի տեմպերը կտրուկ արագացան, ինչը պահպանվեց նաև հետագա ամիսներին՝ կրելով նաև սեպտեմբերին միգրանտների երկրորդ ալիքի տնտեսական ազդեցությունները: Արդյունքում 2022թ. գրանցվեց 12.6% տնտեսական աճ՝ հիմնականում պայմանավորված ծառայությունների աճով (նպաստումը՝ 9.4 տոկոսային կետ): Մյուս ճյուղերը (բացառությամբ գյուղատնտեսության) նույնպես նպաստեցին տնտեսական աճին: Պահանջարկի տեսանկյունից աճին նպաստեցին ինչպես ներքին (պայմանավորված հիմնականում մասնավոր սպառման և մասնավոր ներդրումների աճով), այնպես էլ արտաքին պահանջարկը:

Տնտեսական աճի բարձր տեմպերը շարունակվեցին նաև 2023թ.՝ իրենց վրա կրելով դեռևս նախորդ տարվանից ՀՀ տնտեսության համար ձևավորված նպաստավոր գործոնների ազդեցությունը: Արդյունքում առաջին եռամսյակում գրանցվեց ՀՆԱ-ի 12.1% իրական աճ՝ հիմնականում պայմանավորված ծառայությունների աճով (նպաստումը՝ 9.1 տոկոսային կետ): Տնտեսության մյուս ճյուղերը ևս նպաստեցին տնտեսական աճին:

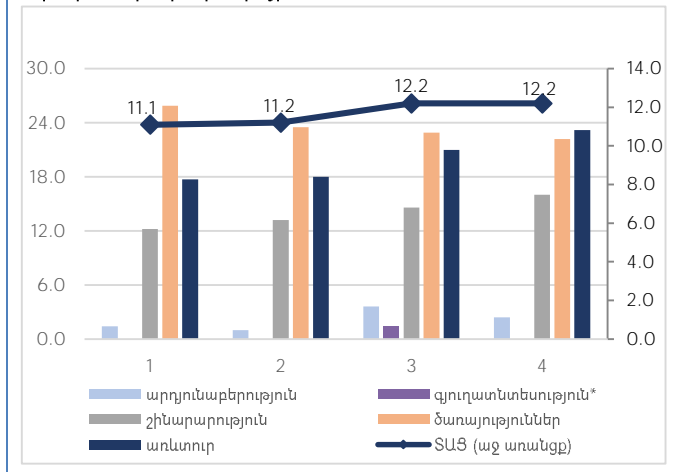

Ապրիլ ամսին տնտեսական ակտիվությունը փոքր-ինչ դանդաղեց՝ պայմանավորված հիմնականում արդյունաբերության 0.8% նվազմամբ: Արդյունքում 2023թ. հունվար-ապրիլին արձանագրվեց 12.2% աճ: Տնտեսական ակտիվության աճին հիմնականում նպաստել է ծառայությունների աճը (6.7 տոկոսային կետ): Առևտրի, շինարարության և արդյունաբերության ճյուղերը նույնպես աճել են՝

⁵2023թ. մայիսին ՀՀ ՎԿ-ն վերանայել է 2021թ. հիմնական միջոցներում ներդրումների ցուցանիշը՝ նախկին 6.3% իրական աճի փոխարեն 23.6%-ի, ինչով պայմանավորված 2021թ. տնտեսական աճի պահանջարկի նկարագիրը որոշակիորեն խմբագրվել է նախկին ՄԺԾ-ում արտացոլված նկարագրի համեմատ:

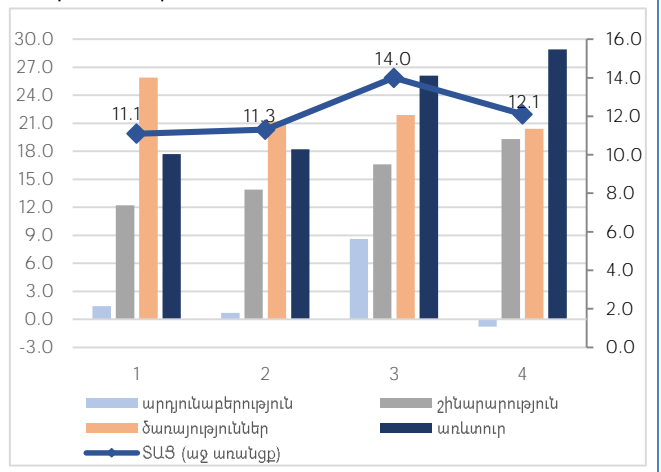
նպաստելով տնտեսական ակտիվությանը (համապատասխանաբար՝ 2.9, 1.2 և 0.5 տոկոսային կետեր)՝:

Գծապատկեր 1.10. *SUS* և տնտեսության ճյուղերի իրական աճերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ (կուրսակային, %)

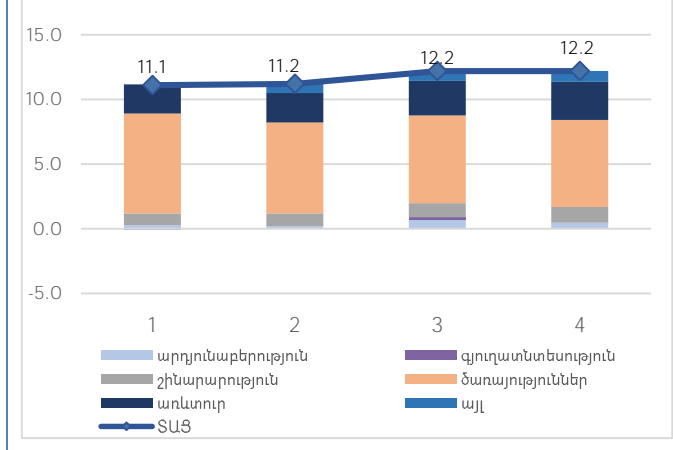
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ

Գծապատկեր 1.11. *SUS* և տնտեսության ճյուղերի իրական աճերը նախորդ տարվա նույն ամսվա նկատմամբ (ամսական, %)

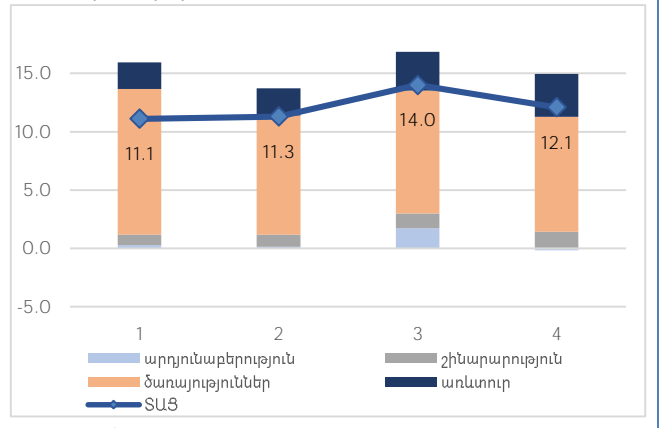
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ

Գծապատկեր 1.12. *Տնտեսության ճյուղերի նպաստումները SUS-ին (կուրսակային, տ.կ.)*⁷

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Գծապատկեր 1.13. *Տնտեսության ճյուղերի նպաստումները SUS-ին նախորդ տարվա նույն ամսվա նկատմամբ (ամսական, տ.կ.)*

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Ներքին և արտաքին պահանջարկի բարձր աճի տեմպերը շարունակվեցին նաև 2023թ. առաջին եռամսյակում: 2023թ. հունվար-մարտին տնտեսական աճը պայմանավորվել է ներքին պահանջարկի (մասնավոր հատվածի սպառման և ներդրումների, ինչպես նաև պետական սպառման) և արտահանման աճով: Նույն ժամանակահատվածում գրանցվել են արտահանման և ներմուծման աճի բարձր տեմպեր: Ընդ որում՝ արտահանման աճն առաջանցիկ է եղել ներմուծման

⁶ SUS-ի աճին ճյուղերի նպաստումները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են: Գյուղատնտեսության ցուցանիշը ոչ բոլոր տեղերում է ներառված հաշվարկներում, քանի որ հրապարակվում է եռամսյակային պարբերականությամբ՝ պայմանավորված գյուղատնտեսության սեզոնայնությամբ և բնակլիմայական ոչ կայուն պայմաններից կախված ամսական արտադրության տատանողականության հարթեցման անհրաժեշտությամբ:

⁷SUS-ի նպաստումների «այլ» բաղադրիչի մեջ ներառված են գյուղատնտեսության (բացառությամբ՝ հունվար-մարտի) և ոչ շուկայական ճառայությունների նպաստումները:

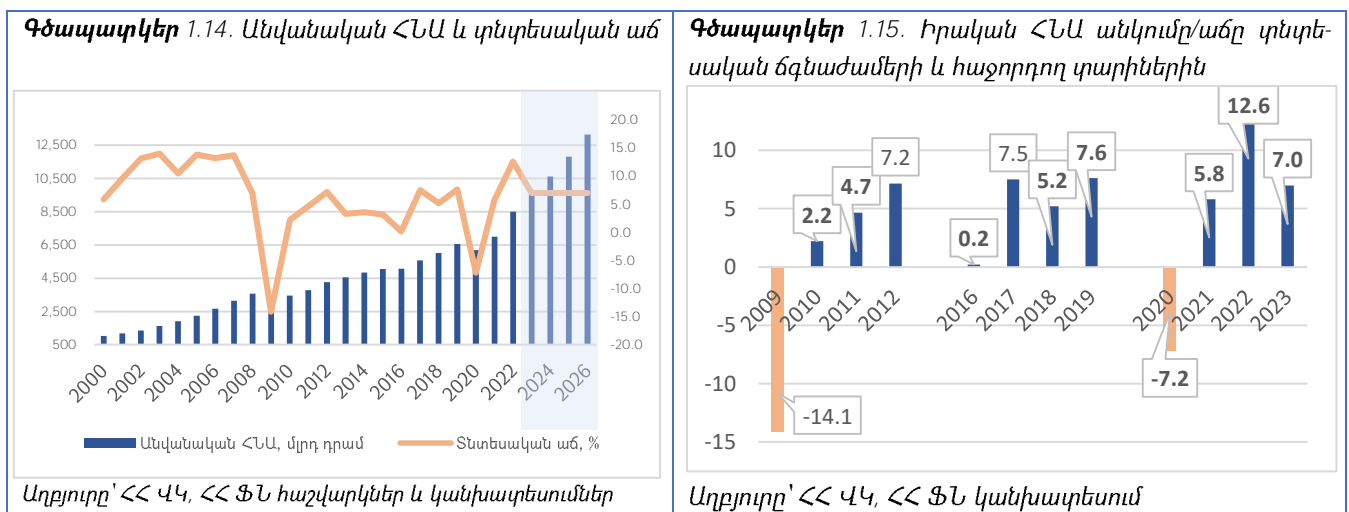
նկատմամբ, ինչի արդյունքում զուտ արտահանումն էական դրական նպաստում է ունեցել ՀՆԱ-ի աճին:

Ապրիլ ամսին ներքին և արտաքին պահանջարկի աճի միտումները շարունակվեցին՝ պայմանավորված տնօրինվող եկամտի (այդ թվում՝ դրամական փոխանցումների, ինչպես նաև ծառայությունների ոլորտում աշխատավարձերի բարձր աճեր), հիպոթեքային, շինարարության, ինչպես նաև սպառողական վարկավորման աճերով: Սպառման աճի մասին են վկայում նույն ժամանակաշրջանում առևտրի և ծառայությունների աճը, իսկ ներդրումների աճի մասին՝ շինարարության աճը:

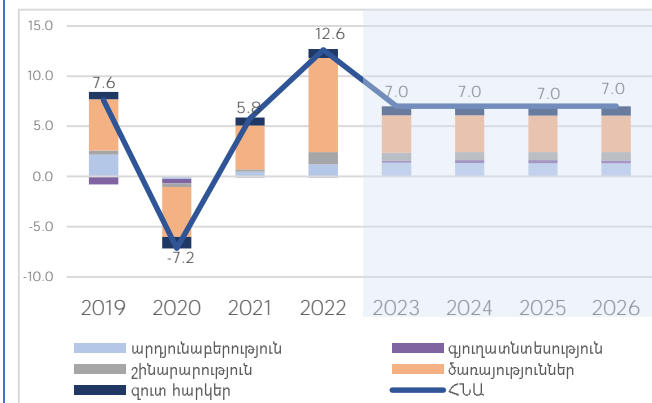
Կանխատեսում: ՀՀ տնտեսության համար ձևավորված նպաստավոր պայմանների, պլանավորված մեծածավալ կապիտալ ծախսերի իրականացման, ՀՀ կառավարության նպատակադրած տնտեսության ներուժի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների (առավել մանրամասն տես 1.4 բաժնում) պայմաններում 2023թ. և միջնաժամկետ հատվածում թիրախավորվում է 7% տնտեսական աճ: Միջնաժամկետում տնտեսական բարձր աճին իրենց նպաստումը կունենան նաև արդյունաբերության և շինարարության ճյուղերի առաջանցիկ աճերը, ինչը համահունչ է ՀՀ կառավարության նպատակադրած արտահանման խթանման և ներդրումային միջավայրի բարելավմանն ուղղված քաղաքականություններին: Տնտեսության կառուցվածքում ծառայությունների մեծ դերով պայմանավորված վերջինիս աճը տնտեսական աճին առավել մեծ նպաստում կունենա: Ամբողջական պահանջարկը նույնպես կաճի՝ պայմանավորված ներքին սպառողական և ներդրումային պահանջարկի, ինչպես նաև արտահանման աճերով: Կանխատեսվող հորիզոնում կշարունակվեն նաև դեպի Հայաստան տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի ընկերությունների և զբոսաշրջային հոսքերի ավելացման տնտեսական աճի վրա դրական ազդեցությունները:

2023թ. և միջնաժամկետում դեֆլյատորը կաճի՝ պայմանավորված ՄԳԻ-ի և ապրանքների միջազգային գների զարգացումներով:

Վերոնշյալ զարգացումների պայմաններում անվանական ՀՆԱ-ն 2023թ. կկազմի 9,533.0 մլրդ դրամ՝ 215.1 մլրդ դրամով ավել լինելով 2023թ. պետական բյուջեով ծրագրված ցուցանիշից: Իսկ միջնաժամկետում անվանական ՀՆԱ-ն կաճի՝ 2026թ. կազմելով 13,136.0 մլրդ դրամ:

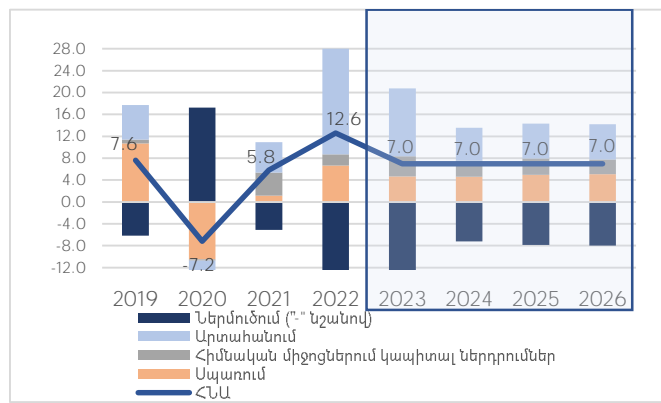

Գծապատկեր 1.16. Տնտեսության առանձին ճյուղերի նպաստումները տնտեսական աճին

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Գծապատկեր 1.17. Տնտեսական աճին պահանջարկի քաղաղորհչների նպաստումները

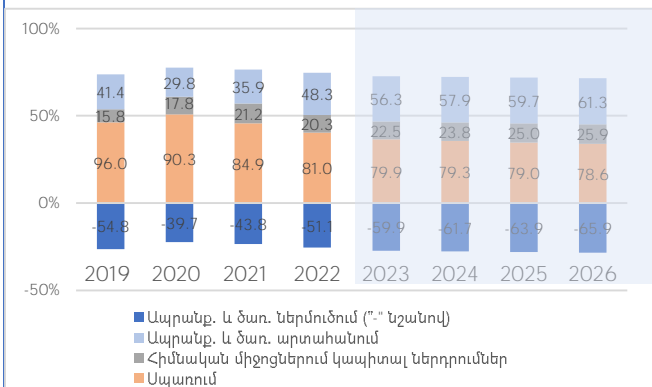

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Համախառն առաջարկի կանխատեսում. 2023թ. տնտեսական աճը պայմանավորված կլինի հիմնականում ծառայությունների աճով (6.9%): Տնտեսության մյուս ճյուղերը նույնպես կաճեն՝ նպաստելով տնտեսական աճին:

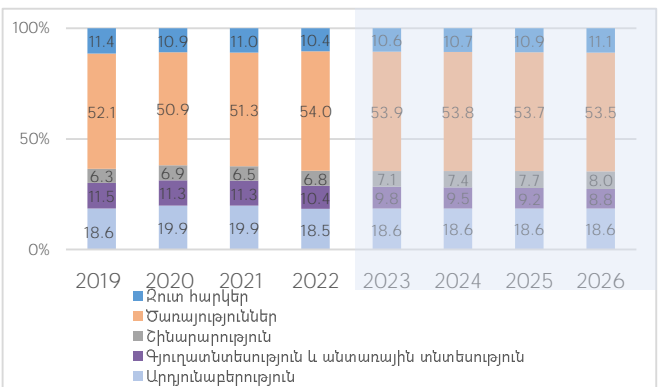
Միջնաժամկետում՝ պայմանավորված ներքին և արտաքին պահանջարկի աճով, պղնձի գների բարձր մակարդակով, տնտեսությունում իրականացվող պետական և մասնավոր ներդրումներով, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից արտահանման ու ներդրումների խթանմանն ուղղված քաղաքականություններով՝ ծառայությունները կաճեն միջինում 6.7%-ով, արդյունաբերությունը՝ 7.1%-ով, շինարարությունը՝ 11.0%-ով, իսկ գյուղատնտեսությունը՝ 3.2%-ով:

Գծապատկեր 1.18. Ծախսային քաղաղորհչների տեսակարար կշիռները ՀՆԱ-ի կազմում

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Գծապատկեր 1.19. Ծյուղերի տեսակարար կշիռները ՀՆԱ-ի կազմում

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Համախառն պահանջարկի կանխատեսում. Ձևավորված նպաստավոր տնտեսական պայմաններում 2023թ. վերջնական սպառումը կաճի 5.8%-ով, իսկ ներդրումները՝ 18.2%-ով: Սպառման և ներդրումների աճին կնպաստեն տնօրինվող եկամտի աճը, օտարերկրացիների ներհոսքը, բնակարանային շինարարության շարունակվող աճը, ինչպես նաև ներդրումային միջավայրի բարելավմանն ուղղված պետական քաղաքականությունը: Միջնաժամկետում՝ սպառումը

միջինում կաճի 6.1%-ով, իսկ ներդրումները՝ 12.2%-ով: Միջնաժամկետում ներդրումների վրա դրական ազդեցություն կունենա ՀՀ կառավարության կողմից ենթակառուցվածքներում ներդրումների նախատեսվող շարունակական աճը, ինչպես նաև մասնավոր ներդրումների խթանմանն ուղղված միջոցառումները:

2023թ. արտահանումը և ներմուծումը կաճեն 25.6%-ով և 26.3%-ով՝ պայմանավորված ներքին և արտաքին պահանջարկի, ինչպես նաև տնտեսական ակտիվության աճով: ՀՀ և համաշխարհային տնտեսական աճերի, ՀՀ տնտեսության արտահանելի հատվածի զարգացումների, տնօրինվող եկամտի և զբոսաշրջության աճի, ինչպես նաև արտահանմանը և ներդրումների խրախուսմանն ուղղված պետական քաղաքականության պայմաններում միջնաժամկետում արտահանումն ու ներմուծումը կաճեն միջինում 10.9% և 12.4%-ով:

Ներդիր 1.Տնտեսական աճի կանխատեսումները և դրանց հիքում ընկած ենթադրությունները

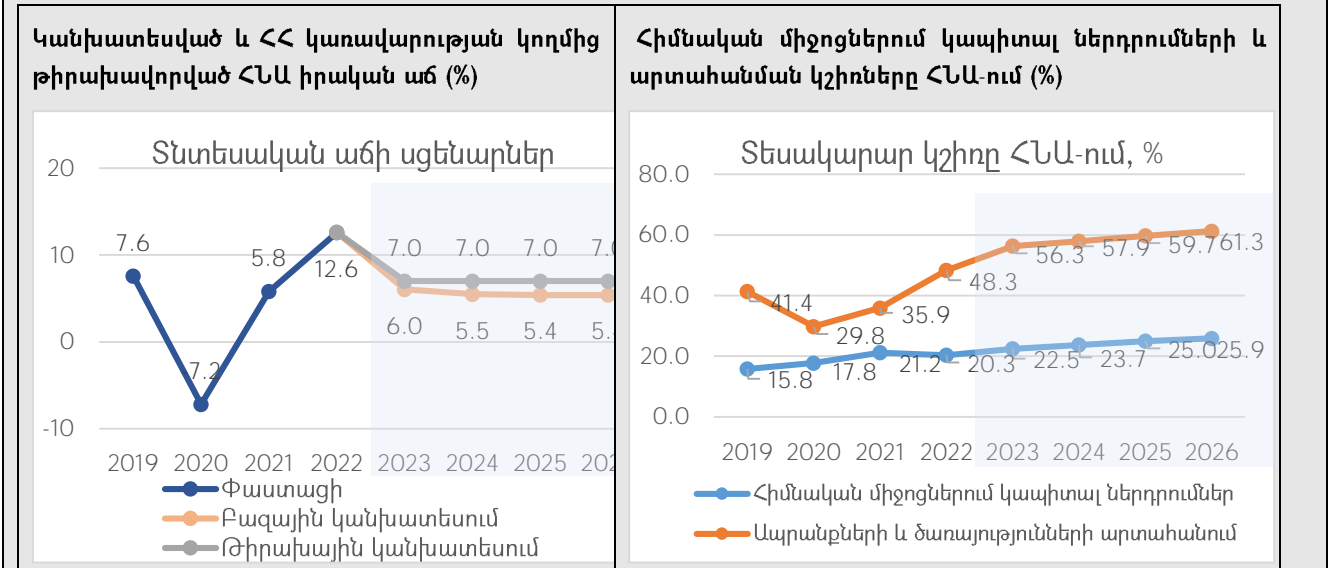
ՄԺԾԾ հիմքում դրվող տնտեսական աճի կանխատեսումներն իրականացվել են օգտագործելով ժամանակակից տնտեսաչափական գործիքակազմ, ինչպես նաև առանձին հարկաբյուջետային միջոցառումների ազդեցությունների գնահատման համար կիրառվել է ՀՀ ՖՆ Արարատ հարկաբյուջետային ռազմավարության դինամիկ ստոխաստիկ ընդհանուր հավասարակշռության (Ararat Fiscal Strategy Model) մոդելը⁸: Տնտեսական աճի կանխատեսման համար հիմք են հանդիսացել նեքին և արտաքին ընթացիկ տնտեսական և ֆինանսական զարգացումները, ինչպես նաև ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսական զարգացումների և հումքային ապրանքների համաշխարհային գների միջազգային կառույցների կողմից արված կանխատեսումները (առավել մանրամասն տե՛ս 1.4 բաժնում):

Այսպիսով, ունենալով պատմական տվյալների հիման վրա տնտեսաչափական մոդելների կիրառմամբ տնտեսական աճի կանխատեսումները, կանխատեսվող հորիզոնի համար նախ առանձին գնահատվել են ՀՀ կառավարության ծրագրով թիրախավորած և ՄԺԾԾ-ով նախատեսված միջոցառումների տնտեսական աճի վրա ունեցած ազդեցությունները: Մասնավորապես՝ գնահատվել է հարկաբյուջետային միջոցառումների (ծախսային միջոցառումներ, հարկային քաղաքականության փոփոխություն և վարչարարություն, պարտքի կայուն մակարդակի ապահովման միջոցառումներ (առավել մանրամասն տե՛ս 1.4 բաժնում)) ազդեցությունները: Բացի այդ գնահատվել են նաև կառուցվածքային բարեփոխումների հնարավոր ազդեցությունները⁹: Այս գնահատումների արդյունքում 2023թ. համար սպասվում է շուրջ 6.0% տնտեսական աճ, իսկ միջնաժամկետում՝ 5.4% աճ:

⁸ ՀՀ ֆինանսների նախարարության Արարատ հարկաբյուջետային ռազմավարության դինամիկ ստոխաստիկ ընդհանուր հավասարակշռության մոդելը մշակվել է 2018-2020թթ. ընթացքում՝ ԱՄՀ կողմից տրամադրված տեխնիկական աջակցության շրջանակներում: Առավել մանրամասն տե՛ս ՀՀ կառավարության 2021թ. բյուջետային ուղերձ, Երևան 2020, էջ՝ 84, ներդիր 2: Մոդելը և կիրառությունները նկարագրող ամբողջական աշխատանքային փաստաթուղթը տե՛ս հետևյալ հղմամբ՝ <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2022/06/10/The-Ararat-Fiscal-Strategy-Model-A-Structural-Framework-for-Fiscal-Policy-Analysis-in-519522>:

⁹ Կառուցվածքային բարեփոխումների ազդեցության չափի գնահատման համար հիմք է հանդիսացել աշխարհի 90 երկրների պանելային տվյալների հիման վրա Արժույթի միջազգային հիմնադրամի կատարած գնահատականները, որոնք հուշում են, որ կառուցվածքային բարեփոխումների (աշխատանքի շուկա, ֆինանսական համակարգ, կապիտալի հաշվի բացություն, արտաքին առևտրի բացություն, ապրանքային շուկաներ և պետական կառավարում) էական ջանքը կարող է 6 տարում ՀՆԱ-ի շուրջ 7% աճ ապահովել (տե՛ս IMF (2019). WEO October 2019, Chapter 3: Reigniting Growth in Emerging Market and Low-Income Economies: What Role for Structural Reforms? <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/10/01/world-economic-outlook-october-2019>): Համադրելով ԱՄՀ գնահատականներում կիրառված կառուցվածքային բարեփոխումների ուղղությունները, և ՀՀ կառավարության ծրագրով ուղենշված՝ գործարար միջավայրը և պետական կառավարման արդյունավետությունը բարելավող միջոցառումները, ՀՀ համար կառուցվածքային բարեփոխումների հնարավոր ազդեցությունը գնահատվել է տարեկան 0.5%-ային կետ միջնաժամկետ հատվածի համար:

Այնուհետև, հաշվի առնելով ՀՀ կառավարության տնտեսական աճի 7% թիրախը, առանձին գնահատվել են նշված թիրախի ապահովման համար անհրաժեշտ լրացուցիչ մասնավոր ներդրումների և արտահանման ծավալները, որոնց ապահովման համար նախանշվել են մի շարք միջոցառումներ (առավել մանրամասն տե՛ս ՄԱՍ II. Ծախսային քաղաքականության ռազմավարությունը), որոնք հնարավորություն կտան մեծացնել տնտեսական աճի ներուժը՝ նպաստելով բարձր կայուն տնտեսական աճի ապահովմանը:

1.3.2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՈՒԿԱ

Չնայած 2020թ. խոշոր ցնցումներին՝ 2020-2022թթ. գործազրկության մակարդակը¹⁰ աստիճանաբար նվազել է (18.2%-ից հասնելով 13.0%-ի), իսկ ստվերի նվազմանը զուգահեռ՝ վարձու աշխատողների թիվն աճել է: 2021-2022թթ. տնտեսական աճի պայմաններում գործազուրկների թվի կրճատումն ուղեկցվել է զբաղվածների թվի աճով, իսկ 2020թ. տնտեսական անկման պայմաններում նվազել են ինչպես գործազուրկների, այնպես էլ զբաղվածների թվաքանակը: Ընդ որում՝ 2020թ. 3.4%-ով աճել է աշխատուժից դուրս բնակչության թիվը¹¹, ինչը հիմնականում պայմանավորված է եղել ոչ տնտեսական գործոններով (հատկապես պատերազմի ազդեցությամբ):

2020թ. աշխատուժի մասնակցության 58.5% մակարդակը 2021թ. նվազել է մինչև 57.8%, որից հետո 2022թ. աճել 1.0 տոկոսային կետով՝ կազմելով 58.8%: 2020-2022թթ. վարձու աշխատողների թիվն աճել է միջինում 4.6%-ով, որն ուղեկցվել է ստվերի կրճատմամբ:

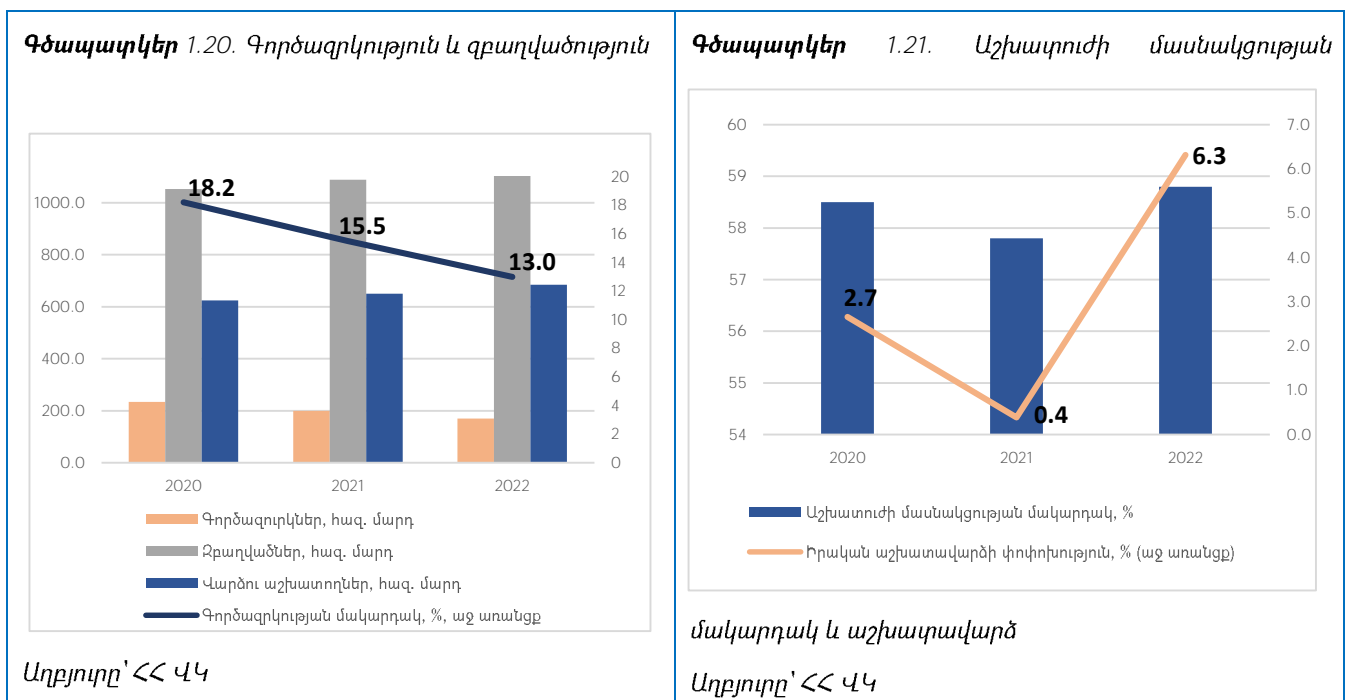
Աշխատանքի շուկայի դրական զարգացումները շարունակվել են նաև 2023թ.: 2023թ. հունվար-մարտին պաշտոնապես գրանցված գործազուրկների միջին ամսական թվաքանակը նախորդ

¹⁰Ի տարբերություն նախկին մեթոդաբանության, երբ աշխատանքի շուկայի ցուցանիշները հիմնված էին առկա բնակչության թվի վրա, 2020թ. սկսած հաշվարկվում են՝ հիմք ընդունելով մշտական բնակչության թիվը (ներառում է նաև մինչև 12 ամիս ժամկետով ՀՀ-ից դուրս գտնվող զբաղվածներին և գործազուրկներին): Հետևաբար աշխատանքի շուկայի ցուցանիշները ներկայացնում են ազգային զբաղվածությունը և գործազրկությունը:

¹¹Աշխատուժից դուրս բնակչության մեջ ներառվում են անձինք, ովքեր հետազոտվող ժամանակաշրջանում չեն աշխատել և աշխատանք չեն փնտրել՝ չեն եղել զբաղված կամ գործազուրկ, մասնավորապես՝ առկա ուսուցմամբ և արտադրությունից կտրված սովորողները և ուսանողները, տնային տնտեսությամբ զբաղվածները, երեխաներին, հիվանդ հարազատներին խնամողները, անձինք, ովքեր զանազան պատճառներով չեն աշխատում և աշխատանք չեն փնտրում (սեփականության օգտագործումից եկամուտ ստացողներ, պարտադիր ժամկետային զինծառայողներ և այլն):

տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ նվազել է 16.4%-ով, իսկ վարձու աշխատողների թիվն աճել 6.1%-ով՝ միջինում կազմելով 699,239 աշխատող: Վարձու աշխատողների թվի աճին հիմնականում նպաստել են մշակող արդյունաբերության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, շինարարության, մշակույթ, զվարճություններ և հանգիստ, ինչպես նաև կացության և հանրային սննդի կազմակերպման ոլորտներում աշխատողների թվի աճը: Սա իր հերթին հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ ժամանած զբոսաշրջիկների և աշխատանքային միգրանտների թվի ավելացմամբ, ինչպես նաև մշակող արդյունաբերության արտադրանքի նկատմամբ պահանջարկի աճով և շինարարության ոլորտի դրական զարգացումներով:

2023թ. տնտեսական աճի պայմաններում աշխատանքի շուկայում կղրստորվեն դրական զարգացումներ: Այս պայմաններում ակնկալվում է զբաղվածության աճ և գործազրկության նվազում:

2020-2022թթ. տնտեսական աճն ուղեկցվել է միջին աշխատավարձերի աճով: Վերջին երեք տարիներին գրանցվել է անվանական աշխատավարձերի միջինում 7.9% աճ, իսկ իրական աշխատավարձերը միջինում աճել են 3.1%-ով: Սակայն պետք է նշել, որ 2020թ. տնտեսական անկման պայմաններում դիտարկվել է անվանական աշխատավարձի աճի տեմպի դանդաղում, իսկ 2022թ.՝ աճի տեմպի էական արագացում:

2023թ. հունվար-ապրիլին միջին ամսական անվանական աշխատավարձն աճել է 21.6%-ով՝ կազմելով 260,042 դրամ: Ընդ որում՝ սպառողական գների ինդեքսի 6.2% աճի պարագայում իրական աշխատավարձն աճել է 14.5%-ով: Աշխատավարձի աճին հիմնականում նպաստել են տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, մշակող արդյունաբերության, մեծածախ և մանրածախ առևտրի, ինչպես նաև մշակույթ, զվարճություններ և հանգիստ ոլորտների աշխատավարձերի աճը: Պետական հատվածում միջին ամսական անվանական աշխատավարձն աճել է 8.7%-ով՝ կազմելով 189,028 դրամ, իսկ մասնավոր հատվածում՝ 25.0%-ով, կազմելով 289,959 դրամ:

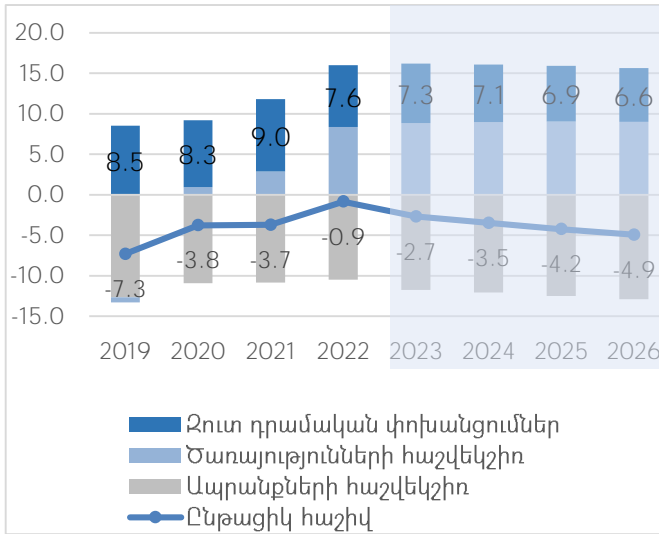
1.3.3. ՀՀ ՎՃԱՐԱՅԻՆ ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ, ԱՐՏԱՀԱՆՈՒՄ ԵՎ ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ

2020-2022թթ. վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ երեք տարիների որոշակի վատթարացումից հետո բարելավվել է՝ միջինում կազմելով ՀՆԱ-ի 2.8%-ը: Նշված տարիներին համավարակի և 44-օրյա պատերազմի բացասական ազդեցությունների պայմաններում ընթացիկ հաշիվը բնութագրվել է ապրանքների և ծառայությունների հաշվեկշռի բարելավմամբ:

2022թ. ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է՝ կազմելով ՀՆԱ-ի 0.9%-ը: Ընթացիկ հաշվի բարելավումը հիմնականում պայմանավորված է եղել ծառայությունների արտահանման բարձր աճով, ինչպես նաև արտաքին որոշ շուկաներում (հատկապես՝ ՌԴ-ում) ՀՀ ապրանքների նկատմամբ պահանջարկի ավելացմամբ: Դոլարային արտահայտությամբ ապրանքների և ծառայությունների բացասական հաշվեկշիռը կազմել է ՀՆԱ-ի 2.1%-ը՝ նախորդ տարվա համեմատ բարելավվելով 5.8 տոկոսային կետով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է ծառայությունների հաշվեկշռի՝ ՀՆԱ-ում 5.5 տոկոսային կետով բարելավմամբ: Տնտեսություն ներհոսող դրամական զուտ փոխանցումները 2022թ. աճել են մոտ 20%-ով հիմնականում պայմանավորված ինչպես տրանսֆերտների ներհոսքով, այնպես էլ ռուս-ուկրաինական հակամարտության արդյունքում ՌԴ-ից դեպի ՀՀ փոխանցվող այլ դրամական հոսքերով: Նշված զարգացումների արդյունքում 2022թ. նախորդ տարվա համեմատ ՀՆԱ-ում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը բարելավվել է 2.9 տոկոսային կետով:

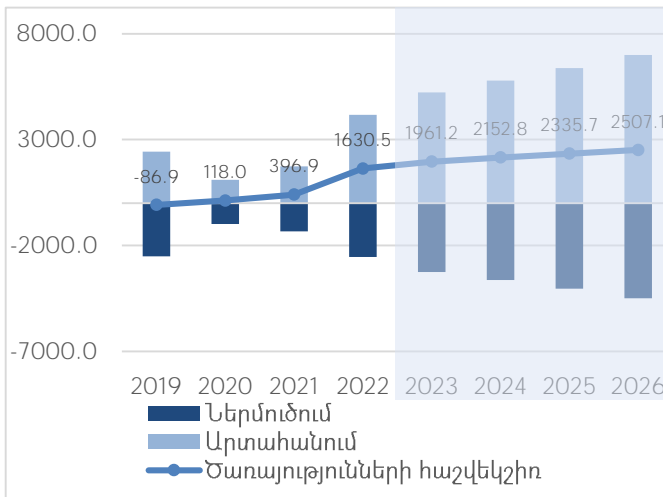
Չնայած ապրանքների արտահանման առաջանցիկ աճին 2023թ. առաջին երեք ամիսներին ապրանքների առևտրային հաշվեկշիռը վատթարացել է՝ պայմանավորված ներմուծման առավել մեծ ծավալներով: Սակայն ծառայությունների հաշվեկշիռը բարելավվել է՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ այցելած զբոսաշրջիկների թվաքանակի կտրուկ ավելացմամբ: ՀՀ բանկերի միջոցով ֆիզիկական անձանց անունով արտերկրից ստացված առևտրային և ոչ առևտրային բնույթի դրամական փոխանցումներն աճել են:

Գծապատկեր 1.22. Ընթացիկ հաշվի և դրա բաղադրարարրերի դինամիկան, % ՀՆԱ-ում

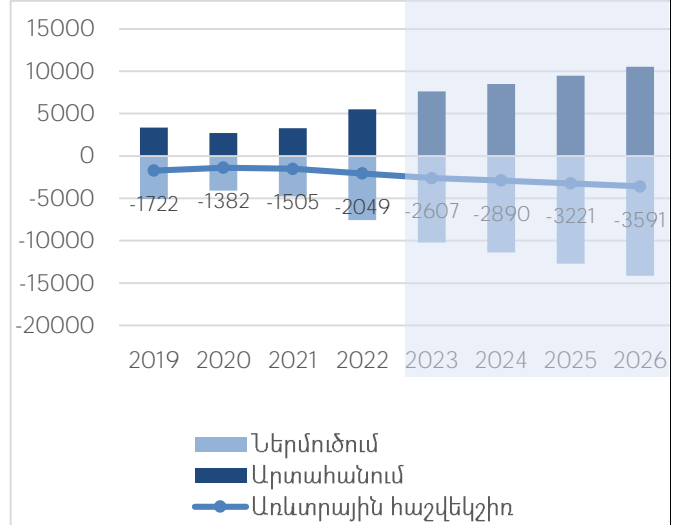
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Գծապատկեր 1.24. Ծառայությունների արտահանում, ներմուծում և հաշվեկշռի դինամիկան, մլն ԱՄՆ դոլար

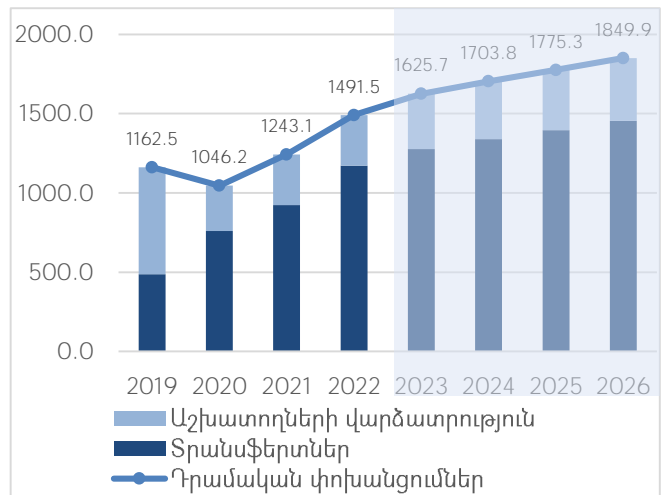
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Գծապատկեր 1.23. Ապրանքների արտահանման, ներմուծման և առևտրային հաշվի դինամիկան, մլն ԱՄՆ դոլար

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Գծապատկեր 1.25. Զուտ դրամական փոխանցումների դինամիկան, մլն ԱՄՆ դոլար

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Կանխատեսում: Պայմանավորված առևտրային հաշվեկշռի վատթարացմամբ և դրամական փոխանցումների ՀՆԱ-ում դերի նվազմամբ՝ 2023թ. ընթացիկ հաշվի պակասուրդը կվատթարանա՝ հասնելով ՀՆԱ-ի 2.7% մակարդակի: Միջնաժամկետ հորիզոնում ներմուծման առաջանցիկ աճով (այդ թվում՝ ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող պետական ներդրումների և մասնավոր հատվածի ներդրումների խթանման արդյունքում ներդրումային բնույթի ապրանքների ներմուծման աճով) պայմանավորված՝ ընթացիկ հաշվի պակասուրդը կխորանա, մոտենալով իր հավասարակշիռ մակարդակին:

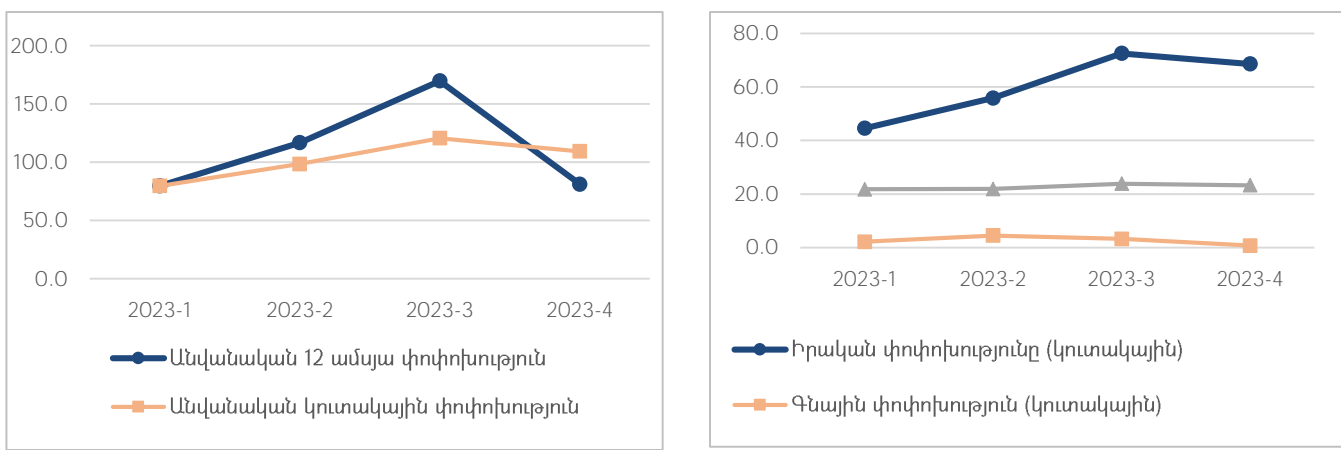
Արտահանում: 2020-2022թթ. միջինում արձանագրվել է ապրանքների և ծառայությունների դոլարային արտահանման 30.2% աճ: 2020թ. երկնիշ անկումից հետո (պայմանավորված

համավարակի և 44-օրյա պատերազմի հետևանքով տնտեսությունում արտադրության կրճատմամբ և արտաքին պահանջարկի նվազմամբ) արտահանումը 2021թ. սկսեց վերականգնվել, որը հիմնականում պայմանավորված էր համավարակի դեմ պայքարի սահմանափակումների թուլացմամբ և արտաքին պահանջարկի վերականգնմամբ: Ապրանքների արտահանումը 2020-2022թթ. միջինում աճել է 23.3%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված էր 2022թ. կտրուկ աճով: Իսկ ծառայությունների արտահանումը աճել է 47.9%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված 2022թ. ընթացքում ՀՀ այցելած զբոսաշրջիկների թվաքանակի կտրուկ աճով:

2022թ. արձանագրվել է արտահանման երկնիշ (93.5%) աճ՝ հիմնականում պայմանավորված ծառայությունների արտահանման (զբոսաշրջության) աճով, ինչպես նաև արտաքին որոշ շուկաներում (հատկապես՝ ՌԴ-ում) ՀՀ ապրանքների նկատմամբ պահանջարկի ավելացմամբ: 2022թ. ապրանքների արտահանումն աճել է 77.7%-ով՝ պայմանավորված արտաքին որոշ շուկաներում (հատկապես՝ ՌԴ-ում Ռուս-ուկրաինական հակամարտության և ՌԴ-ի նկատմամբ կիրառվող աննախադեպ պատժամիջոցների հետևանքով) ՀՀ ապրանքների նկատմամբ պահանջարկի աճով, ինչպես նաև արտահանման ներուժի ավելացմամբ: Ծառայությունների արտահանման աճին հիմնական նպաստում է ունեցել զբոսաշրջության կտրուկ աճը (95.3 տոկոսային կետով): 2022թ. ՀՀ այցելած զբոսաշրջիկների թիվը կազմել է շուրջ 1665 հազար մարդ՝ նախորդ տարվա համեմատ ավելանալով շուրջ 2 անգամ (շուրջ 790 հազար մարդով): Ռուս-ուկրաինական հակամարտության, ՌԴ դեմ կիրառված աննախադեպ պատժամիջոցների և ՌԴ կողմից սեպտեմբերին հայտարարված մասնակի մոբիլիզացիայի արդյունքում 2022թ. ընթացքում ՀՀ այցելած ՌԴ զբոսաշրջիկների թվաքանակը կազմել է շուրջ 790 հազար՝ աճելով 2.2 անգամ (շուրջ 439 հազար մարդով):

2023թ. հունվար-ապրիլ ամիսներին արձանագրվել է ապրանքների արտահանման 2.1 անգամ աճ՝ հիմնականում պայմանավորված նախորդ պարբերությունում նշված 2022թ. աճի նույն գործոններով:

Գծապատկեր 1.26. 2023թ. ապրանքների արտահանման միտումները, %

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ և ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ:

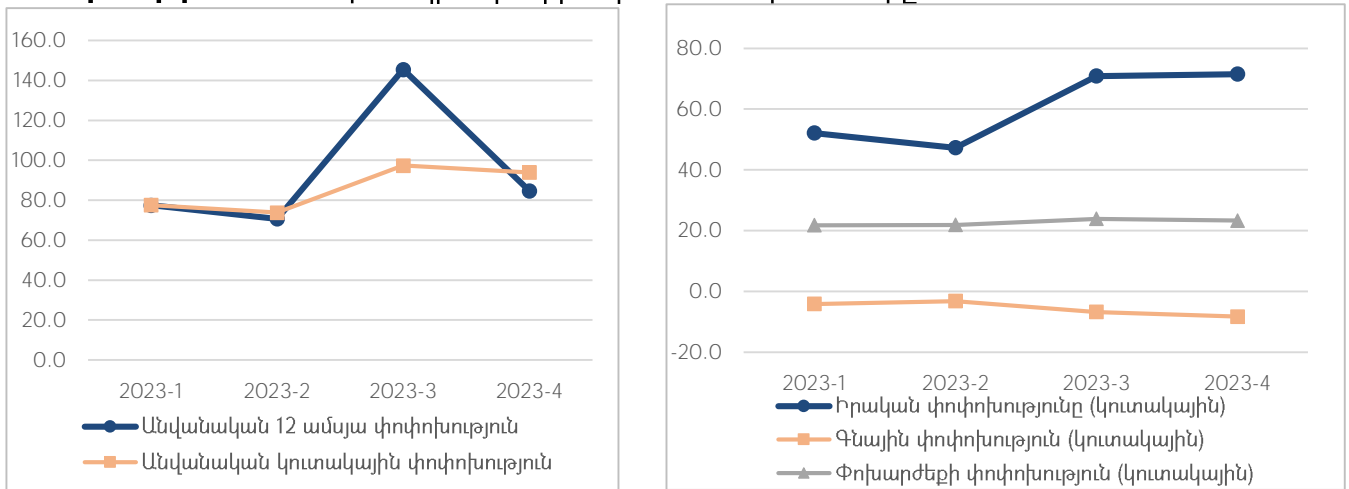
Կանխատեսում: Պայմանավորված է 2022թ. ապրանքների և ծառայությունների աճի տեմպն ապահովող նույն գործոններով՝ 2023թ. սպասվում է մոտ 32.4% արտահանման աճ: Միջնաժամկետ հորիզոնում ՀՀ տնտեսական ակտիվությամբ, պղնձի գների բարձր մակարդակով, զբոսաշրջության վերականգնմամբ և արտահանման ու ներդրումների խրախուսմանն ուղղված պետական քաղաքականությանը համահունչ ակնկալվում է ապրանքների և ծառայությունների արտահանման 11% միջին աճ:

Ներմուծում: 2020-2022թթ. միջինում արձանագրվել է ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման դոլարային 17.5% աճ: 2020թ. մաքսատուրքերի բարձրացման հետևանքով ավտոմեքենաների ներմուծման կտրուկ նվազման, ինչպես նաև համավարակի ու 44-օրյա պատերազմի հետևանքով տնտեսական ակտիվության անկման պայմաններում ներքին պահանջարկի նվազմամբ պայմանավորված ներմուծումը նվազել է 33.2%-ով: 2021թ. ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման աճերը սկսել են վերականգնվել: Արձանագրվել է ապրանքների ներմուծման 20.4% աճ՝ հիմնականում պայմանավորված տնտեսական ակտիվությամբ և ներքին պահանջարկի վերականգնմամբ: Ծառայությունների ներմուծման աճը 2021թ. կազմել է 36.4% և հիմնականում պայմանավորվել է համավարակի հետ կապված սահմանափակումների թուլացմամբ:

2022թ. արձանագրվել է ներմուծման բարձր երկնիչ աճ (65.3%): Ներմուծման բարձր աճը պայմանավորվել է բարձր տնտեսական ակտիվությամբ, պահանջարկի բարձր աճով և արտահանման հնարավորությունների մեծացման պայմաններում ներմուծվող ապրանքների բարձր պահանջարկով: Ծառայությունների ներմուծման աճը 2022թ. կազմել է 90.3% և հիմնականում պայմանավորվել է համավարակի հետ կապված սահմանափակումների վերացման հետևանքով զբոսաշրջության կտրուկ աճով:

2023թ. առաջին չորս ամիսներին ներմուծման բարձր աճը պահպանվել է, ինչը պայմանավորված է եղել նախորդ տարվա աճի տեմպն ապահովող նույն գործոններով: Դոլարային արտահայտությամբ ապրանքների ներմուծման աճը 2023թ. հունվար-ապրիլ ամիսներին կազմել է 93.9%:

Գծապատկեր 1.27. 2023թ. ապրանքների ներմուծման միտումները, %

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ և ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ:

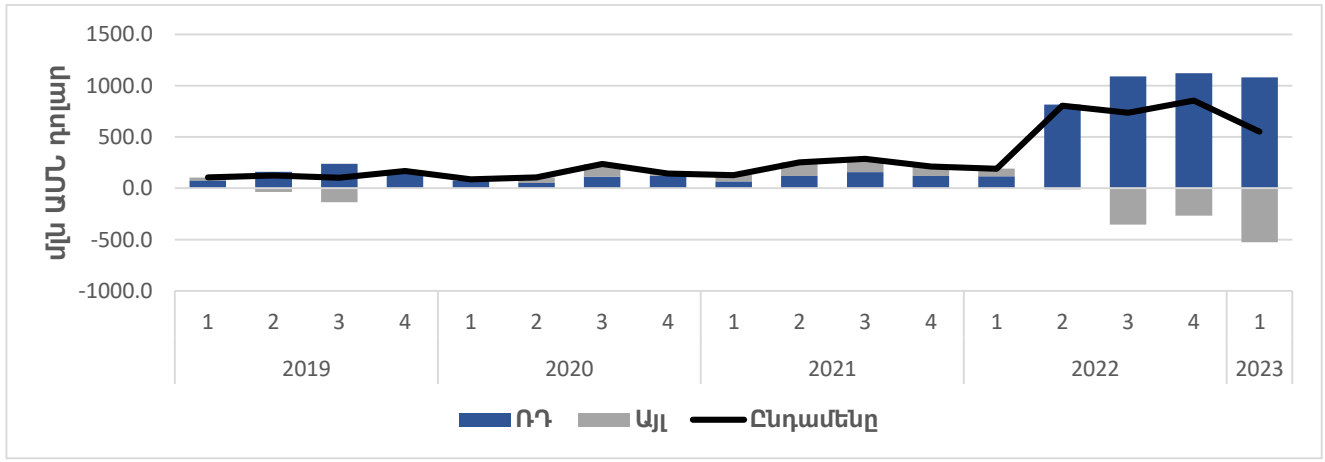
Կանխատեսում: Սպասվող բարձր տնտեսական աճի և ապրանքների ու ծառայությունների նկատմամբ ներքին պահանջարկի աճով պայմանավորված 2023թ. սպասվում է շուրջ 33.3% ներմուծման աճ: Միջնաժամկետում ՀՀ տնտեսական ակտիվության և ներքին պահանջարկի, զբոսաշրջության աճին զուգընթաց, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից նախատեսվող պետական ներդրումների իրականացման և մասնավոր ներդրումների խթանման միջոցառումների ազդեցությամբ ներմուծման աճը միջինում կկազմի մոտ 11.4%:

1.3.4. ԱՐԺՈՒԹԱՅԻՆ ՇՈՒԿԱ ԵՎ ՓՈԽԱՐԺԵՔՆԵՐ

Ֆիզիկական անձանց փոխանցումներ: Դեպի ՀՀ ֆիզիկական անձանց փոխանցումները 2022թ. հասել են աննախադեպ մակարդակի՝ զգալիորեն ավելացնելով ՀՀ-ում արտարժույթի առաջարկը: 2020թ. մինչև 2022թ. առաջին եռամսյակ ՀՀ բանկերի միջոցով ֆիզիկական անձանց անունով արտերկրներից մուտք եղած և ՀՀ-ից արտերկիր կատարված առևտրային և ոչ առևտրային նպատակով զուտ փոխանցումները դրսևորել են կայուն աճի վարքագիծ, սակայն, 2022թ. երկրորդ եռամսյակից նկատվել է զուտ փոխանցումների կտրուկ աճ ի հաշիվ Ռուսաստանի Դաշնությունից փոխանցումների կտրուկ աճի: Այլ երկրներից փոխանցումների ներհոսքը դեպի ՀՀ նվազել է, արտահոսքը՝ աճել: 2022թ. զուտ փոխանցումները հասել են 2.6 մլրդ դոլարի՝ 2021թ. համեմատ աճելով 2.9 անգամ: Ընդ որում՝ ՌԴ-ից զուտ փոխանցումները 2022թ. կազմել են 3.1 մլրդ դոլար՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով շուրջ 6.8 անգամ: Արդյունքում 2022թ. ՀՀ-ում արտարժույթի ծավալները կտրուկ ավելացել են:

2023թ. առաջին եռամսյակում դեպի ՀՀ ֆիզիկական անձանց փոխանցումները պահպանվել են բարձր մակարդակում: Չնայած 2023թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ բանկերի միջոցով ֆիզիկական անձանց անունով արտերկրներից մուտք եղած և ՀՀ-ից արտերկիր կատարված առևտրային և ոչ առևտրային նպատակով զուտ փոխանցումների ծավալները սկսել են կրճատվել նախորդ տարում արձանագրված բարձր ծավալների նկատմամբ՝ այնուամենայնիվ շարունակում են մնալ էական բարձր նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի նկատմամբ:

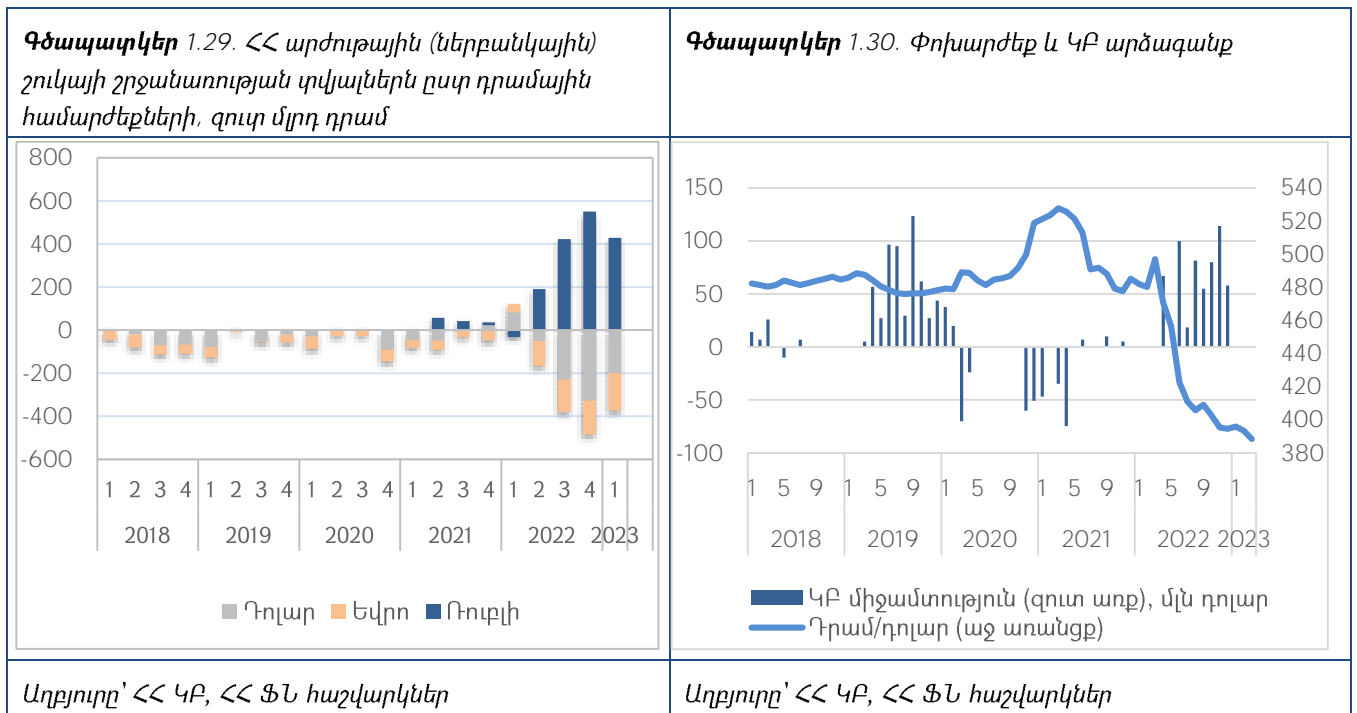
Գծապատկեր 1.28. ՀՀ բանկերի միջոցով ֆիզիկական անձանց անունով արտերկրներից մուտք եղած և ՀՀ-ից ֆիզիկական անձանց կողմից արտերկիր կատարված զուտ փոխանցումներ, մլն ԱՄՆ դոլար

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Արժութային շուկա: 2020-2021թթ. ՀՀ արժութային շուկայի շրջանառության ծավալները եղել են կայուն, սակայն 2022թ. մարտից սկսած մինչև տարեվերջ մեծ տեմպերով ավելացել են: Ընդ որում՝ 2022թ. մարտ և ապրիլ ամիսներին բանկերի կողմից վաճառքի ծավալները գերազանցել են առքի ծավալները, իսկ մայիս, հունիս և հուլիս ամիսներին առքի և վաճառքի ծավալներն իրար ավելի մոտ են եղել: Սկսած օգոստոսից՝ կրկին առքի ծավալները սկսել են գերազանցել վաճառքի ծավալներին: Միաժամանակ, եթե մարտ և ապրիլ ամիսներին բանկերի կողմից լրացուցիչ ձեռքբերումները եղել են ԱՄՆ դոլարով, ապա մայիս ամսից սկսած՝ կտրուկ աճել է ռուսական ռուբլու առքի ծավալը՝ զգալիորեն գերազանցելով վաճառքի ծավալները: Նշված զարգացումներով պայմանավորված՝ ՀՀ ԿԲ-ն արժութային շուկայում իրականացրել է արտարժույթի ձեռքբերումներ:

2023թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ արժութային շուկայի շրջանառության ծավալները 2022թ. աննախադեպ բարձր ծավալների համեմատ սկսել են կրճատվել: Եթե հունվար ամսին առքի և վաճառքի ծավալներն իրար ավելի մոտ են եղել, ապա փետրվար և մարտ ամիսների առքը գերազանցել է վաճառը՝ հիմնականում պայմանավորված ռուբլու ձեռքբերումներով:

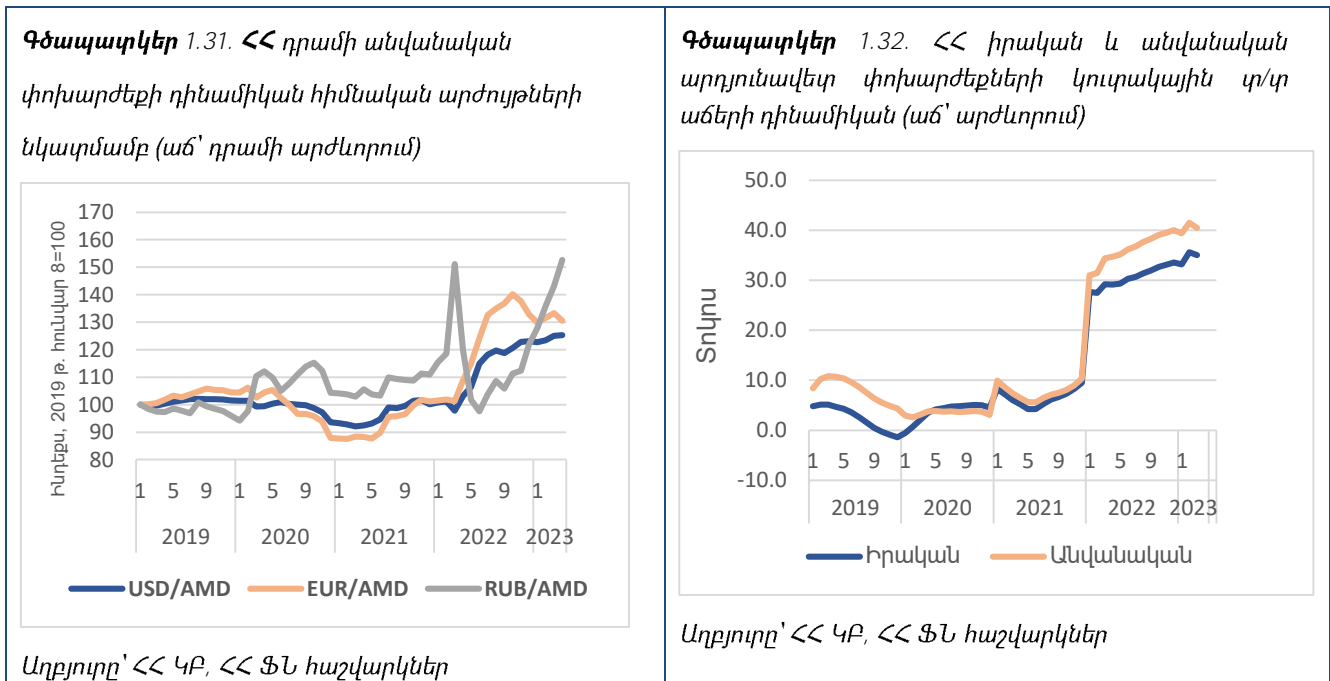
Երկկողմանի փոխարժեքներ: 2020-2022թթ. ՀՀ դրամն ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուբլու նկատմամբ միջինում դրսևորել է արժևորման վարքագիծ՝ հիմնականում պայմանավորված 2022թ. արտարժույթի աննախադեպ մեծ ներհոսքով: ՀՀ փոխարժեքի շուկայում 2020-2021թթ. արձանագրվել է ՀՀ դրամի թույլ արժեզրկում դոլարի, եվրոյի և ռուբլու նկատմամբ, այնուհետև, մինչև 2021թ. առաջին կիսամյակ, դրսևորվել է հարաբերական կայուն վարքագիծ, սակայն, սկսած 2021թ. հունիսի վերջից նկատվել են դրամի կտրուկ արժևորման ճնշումներ՝ դոլարի համար արժևորման առավելագույն 393.3 արժեքին հասնելով 2022թ. դեկտեմբերի 28-ին: 2022թ. միջին փոխարժեքը կազմել է 435.7 դրամ մեկ ԱՄՆ դոլարի դիմաց՝ նախորդ տարվա միջին փոխարժեքի՝ 503.8-ի նկատմամբ արժևորվելով 15.6%-ով: Եվրոյի նկատմամբ ՀՀ դրամը արժևորվել է 29.4%-ով, արժևորման առավելագույն 385.2 դրամ մեկ եվրոյի դիմաց արժեքին հասնելով 2022թ. նոյեմբերի 3-

ին: ՀՀ դրամը ՌԴ ռուբլու նկատմամբ 2021թ. դրսևորել է կայուն վարքագիծ, իսկ 2022թ. մարտին կտրուկ արժևորվել է՝ պայմանավորված ռուս-ուկրաինական հակամարտությամբ, ապա սկսել է կրկին արժեզրկվել մինչև հունիս, այնուհետև՝ նորից մտել արժևորման փուլ: Տարեվերջին 2021թ. համեմատ արժևորումը կազմել է 5.5 տոկոս:

2023թ. հունվար-ապրիլ ամիսներին ՀՀ դրամը դրսևորել է հարաբերական կայուն վարքագիծ դոլարի և եվրոյի նկատմամբ, իսկ ռուբլու նկատմամբ շարունակել է արժևորվել՝ հիմնականում պայմանավորված զբոսարջության և դրամական փոխանցումների ներհոսքի բարձր աճերով: ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուբլու նկատմամբ ՀՀ դրամը 2023թ. հունվար-ապրիլ ամիսներին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արժևորվել է համապատասխանաբար՝ 23.3%, 27.1% և 11.7%-ով:

ՀՀ արտաքին առևտրի տեսանկյունից առավել կարևոր արժույթներից բաղկացած զամբյուղի նկատմամբ ՀՀ ազգային արժույթն իրական արտահայտությամբ 2020-2022թթ. միջինում արժևորվել է 15.9%-ով: Իրական արդյունավետ փոխարժեքը 2021թ. դեկտեմբերին կտրուկ արժևորվել է և պահպանել արժևորման միտումը:

2023թ. սկզբից դրամը ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրների արժույթների նկատմամբ դրսևորել է արդյունավետ փոխարժեքի կայուն արժևորման վարքագիծ: հունվար-ապրիլ ամիսներին ՀՀ դրամի իրական արդյունավետ փոխարժեքի արժևորումը կազմել է 15.8%, իսկ անվանականը՝ 20%, ինչը, այլ հավասար պայմաններում, բացասաբար կանդրադառնա արտահանման մրցունակության վրա:

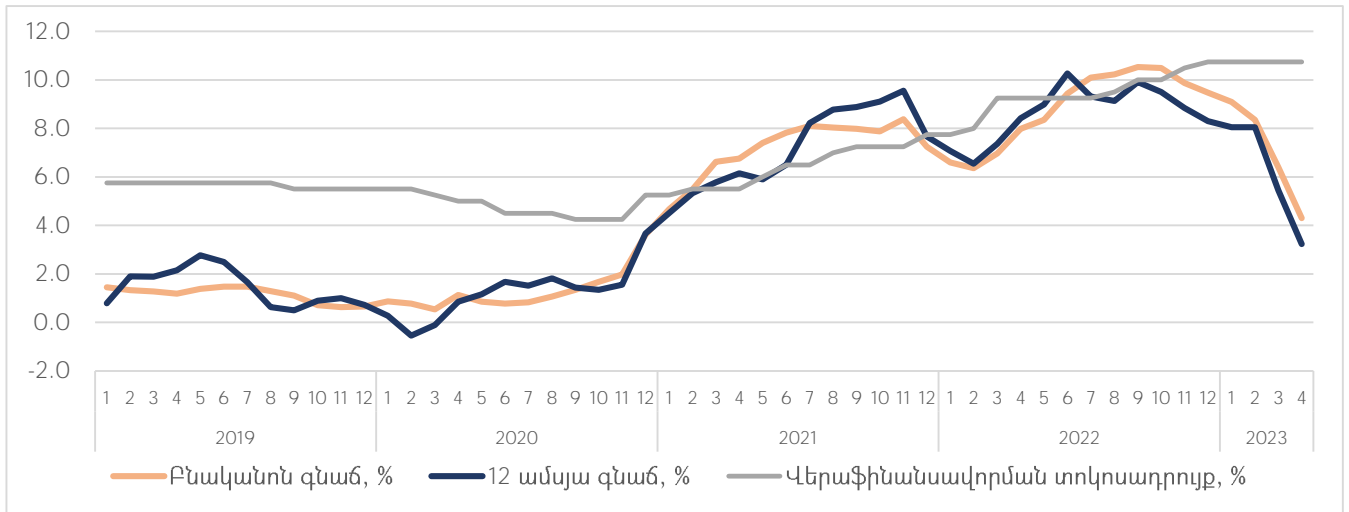
1.3.5. ԳՆԱՃ ԵՎ ԴՐԱՄԱՎԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

2020թ. տնտեսությունը գտնվել է չափավոր գնաճային միջավայրում, մինչդեռ 2021թ. գրանցվել է գնաճի զգալի արագացում, ինչի արդյունքում այն բարձր է գտնվել 4 տոկոս (± 1.5) թույլատերի միջակայքից և հանգեցրել ՀՀ ԿԲ կողմից զսպող դրամավարկային քաղաքականության արձագանքի: 2020թ. ցածր գնաճին նպաստում էին արտաքին հատվածից եկող գնանկումային ազդեցությունները, ինչպես նաև՝ ապրանքային շուկաներում նախորդող տարիներին գրանցված մրցակցության մակարդակի որոշակի բարելավումը, իսկ 2021թ. առաջարկի (միջազգային ապրանքահումքային շուկաներում դրսևորված գների աճ, բեռնափոխադրումների սակագների աճ, տարվա առաջին կեսին նախորդ համադրելի ժամանակահատվածի համեմատ ՀՀ դրամի արժեզրկված դիրք) և պահանջարկի (մասնավոր սպառման աճ, գնաճային սպասումների ավելացում) գործոնները հանգեցրել են միջին գնաճի արագացմանը մինչև 7.2%՝ նախորդող տարվա 1.2% ցուցանիշի դիմաց: 2021թ. դեկտեմբերին 12-ամսյա գնաճը կազմել է 7.7%՝ 2020թ. դեկտեմբերին գրանցված 3.7% ցուցանիշի դիմաց: 2021թ. ընթացքում ԿԲ-ն իրականացրել է զսպող քաղաքականություն՝ 2020թ. դեկտեմբերից մինչև 2021թ. դեկտեմբեր վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը բարձրացնելով 3.5 տոկոսային կետով և հասցնելով 7.75%-ի: Տոկոսադրույքի բարձրացմամբ ԿԲ-ն արձագանքել է մի կողմից ներքին տնտեսությունում, մյուս կողմից՝ միջազգային պարենային շուկաներում գնաճային զարգացումներին և գնաճային սպասումների ավելացմանը:

2022թ. ընթացքում գնաճի տեմպերն արագացել են, որի պայմաններում ՀՀ ԿԲ-ն շարունակել է խստացնել դրամավարկային պայմանները՝ բարձրացնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը: Տարեսկզբին դիտվել է 12-ամսյա գնաճի տեմպերի դանդաղման գործընթաց, մինչդեռ մարտ ամսից սկսած, պայմանավորված նախ ռուս-ուկրաինական հակամարտության սրման արդյունքում միջազգային ապրանքահումքային շուկաներում դիտված գների կտրուկ աճով և ՀՀ դրամի փոխարժեքի կարճատև արժեզրկմամբ, ապա՝ համախառն պահանջարկի զգալի աճով (այդ թվում՝ օտարերկրյա այցելուների կտրուկ ավելացմամբ պայմանավորված), 12-ամսյա գնաճը զգալիորեն արագացել է՝ հունիսին հասնելով մինչև 10.3%, ապա նվազել՝ դեկտեմբերին կազմելով 8.3%: Իսկ միջին գնաճը տարվա համար կազմել է 8.6%: Գնաճի տեմպերի լրացուցիչ արագացումը որոշակիորեն զսպվել է ՀՀ դրամի փոխարժեքի արժևորմամբ, որի ազդեցությունն աստիճանաբար արտացոլվել է ներմուծվող ապրանքների գներում:

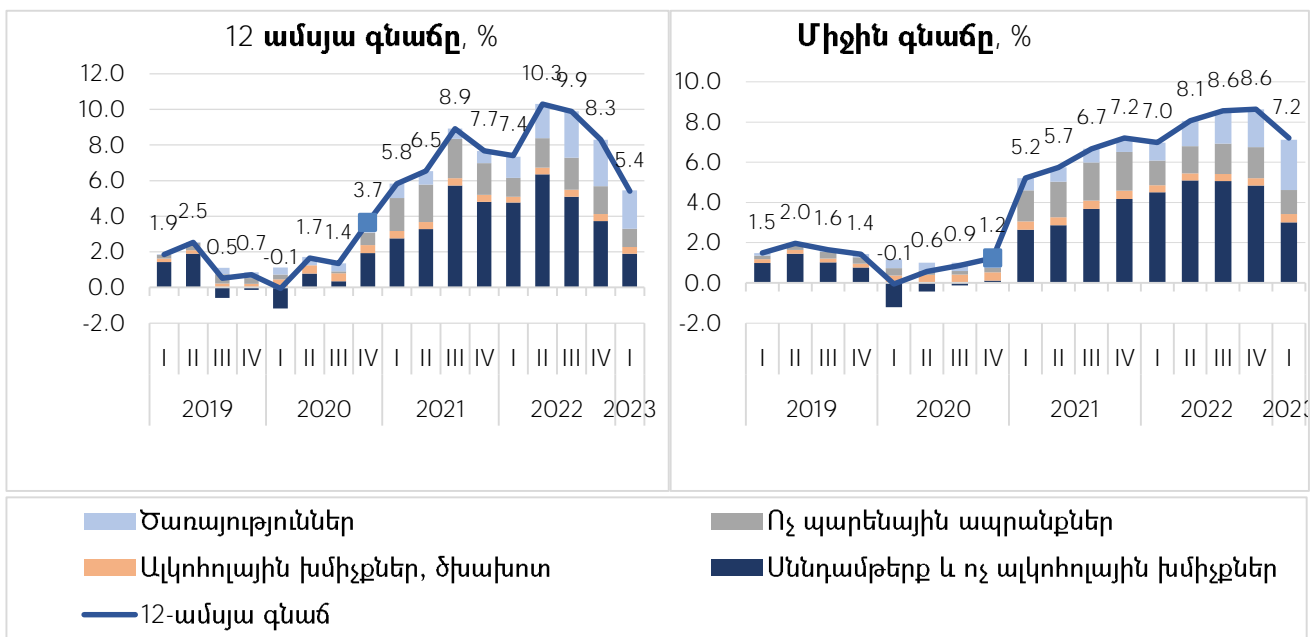
2023թ. հունվար-ապրիլ ամիսներին գնաճի տեմպերը կտրուկ դանդաղել են՝ մտնելով ԿԲ թիրախային միջակայք, որի պայմաններում ԿԲ-ն անփոփոխ է թողել քաղաքականության տոկոսադրույքը: Գնաճի տեմպերի զգալի դանդաղումը պայմանավորվել է արտաքին հատվածից գնաճային ճնշումների թուլացման, փոխարժեքի արժևորման և դրա լազային ազդեցությունների, ինչպես նաև իրականացված հետևողական զսպող դրամավարկային քաղաքականության ազդեցությամբ՝ միաժամանակ օժանդակություն ստանալով նախորդ տարվա գների բարձր բազայի գործոնից, որոնց, սակայն, որոշակիորեն հակակշռել է պահպանվող բարձր պահանջարկը: Արդյունքում 12-ամսյա գնաճը ապրիլին կազմել է 3.2%՝ նվազելով անգամ ԿԲ թիրախային ցուցանիշից ներքև, իսկ միջին գնաճը հունվար-ապրիլին՝ 6.2%:

Գծապատկեր 1.33. Գնաճի տեմպերը և ԿԲ տոկոսադրույքը ըստ ամիսների, 2019-2023թթ. ապրիլ, %

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ

Գծապատկեր 1.34. Գնաճի նպաստումները խոշոր ապրանքախմբերով, ըստ եռամսյակների, տոկոսային կետ

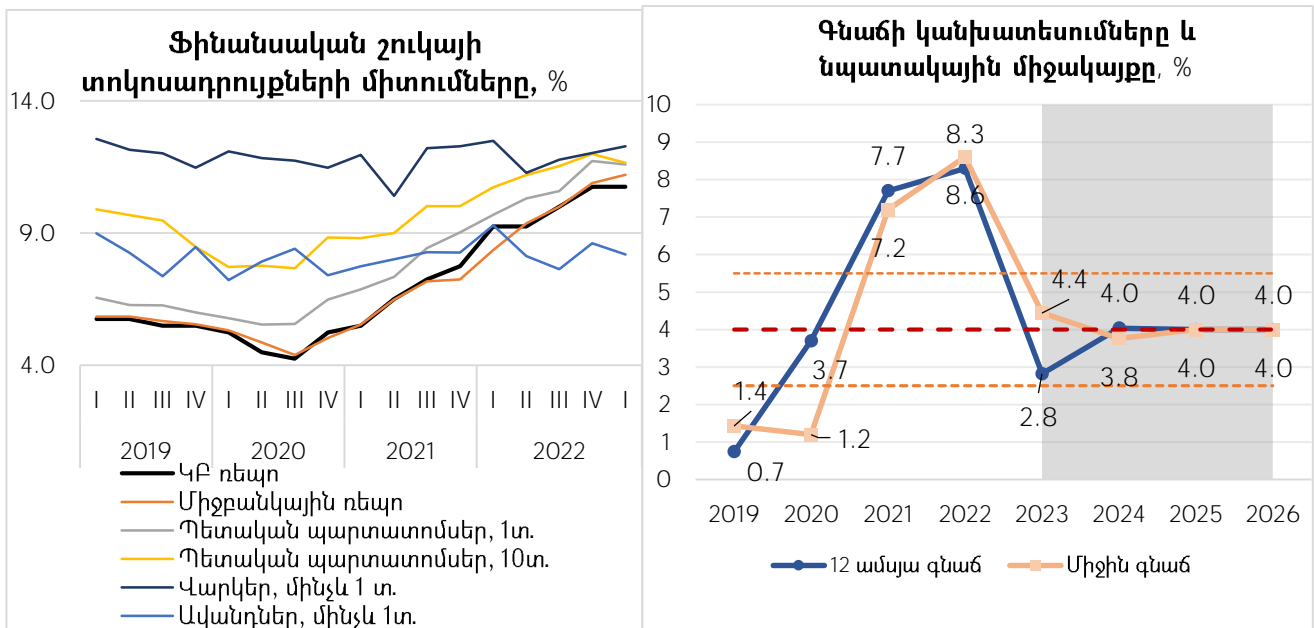
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ և ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Դրամավարկային քաղաքականության փոխանցումային մեխանիզմը համեմատաբար արդյունավետ է գործել պետական պարտատոմսերի, և պակաս արդյունավետ՝ վարկերի և ավանդների շուկաներում՝ պայմանավորված նաև դեպի ՀՀ բանկային համակարգ տեղի ունեցած լրացուցիչ ներհոսքերով: 2022թ. ընթացքում, նախ հաշվի առնելով միջազգային պարենային շուկաներում գնաճային զարգացումները, ապա՝ տնտեսությունում պահանջարկի և հատկապես ծառայությունների նկատմամբ արտաքին պահանջարկի բարձր աճը, ՀՀ ԿԲ-ն բարձրացրել է վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքն ընդհանուր առմամբ 3.0 տոկոսային կետով՝

սահմանելով այն 10.75%: Այնուամենայնիվ, դրա ազդեցության ներքո ֆինանսական շուկաներում վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքներն անհամաչափորեն են ճշգրտվել միջբանկային ռեպոյի և կարճաժամկետ պետական պարտատոմսերի շուկաների համեմատ, որոնք ավելի զգայուն են եղել դրամավարկային քաղաքականության տոկոսադրույքների նկատմամբ: Ավելին, ավանդների տոկոսադրույքներն անգամ նվազման միտումներ են ունեցել՝ պայմանավորված դեպի բանկային համակարգ ֆինանսական էական հոսքերով: 2023թ. առաջին եռամսյակում ֆինանսական շուկայում պետական պարտատոմսերի տոկոսադրույքները նախորդ տարվա ընթացքում գրանցած աճից հետո սկսել են նվազել, իսկ վարկերի և ավանդները՝ ընդհանուր առմամբ շարունակել են պահպանվել իրենց միջին մակարդակների շրջակայքում:

Կանխատեսում: 2023թ. վերջին 12 ամսյա գնաճը կձևավորվի նպատակային ցուցանիշից ցածր և միջնաժամկետում կկայունանա նպատակային 4% ցուցանիշի շուրջ: Նախանշված ուղեգծից գնաճի շեղման ռիսկերի որևէ ուղղությամբ դրսևորման պարագայում ԿԲ-ը համարժեքորեն կարձագանքի և կապահովի գների կայունության նպատակը¹²:

Գծապատկեր 1.35. Դրամավարկային քաղաքականության ազդեցությունները ֆինանսական շուկայում և գնաճի կանխատեսումները

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ

¹² Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ, Գնաճի հաշվետվություն (Դրամավարկային քաղաքականության ծրագիր I եռամսյակ 2023թ. Դրամավարկային քաղաքականության 2022թ. IV եռամսյակի ծրագրի կատարման հաշվետվություն):

1.4. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄՔՈՒՄ ԸՆԿԱԾ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՄԺԾԾ մակրոտնտեսական շրջանակի կանխատեսումներն իրականացվել են ՀՀ ՖՆ կողմից՝ կիրառելով տնտեսաչափական մոդելներ, և առանձին շուկերի և հարկաբյուջետային միջոցառումների ազդեցությունների գնահատման համար՝ ՀՀ ՖՆ Արարատ հարկաբյուջետային ռազմավարության դինամիկ ստոխաստիկ ընդհանուր հավասարակշռության (Ararat Fiscal Strategy Model) մոդելը, որոնց համար տեղեկատվական հիմք են հանդիսացել 2023թ. ապրիլ ամսվա դրությամբ հասանելի նեքին և արտաքին ընթացիկ տնտեսական և ֆինանսական զարգացումները, ինչպես նաև ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսական զարգացումների և հումքային ապրանքների համաշխարհային գների միջազգային կառույցների կողմից արված կանխատեսումները: Մասնավորապես՝

1. Արտաքին գործոններ.

- 2022թ. փետրվար ամսից սկիզբ առած ռուս-ուկրաինական հակամարտության հետևանքով ՀՀ գործընկեր երկրներում կարճաժամկետի տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղում: Այս պայմաններում 2023թ. ապրիլ ամսվա ԱՄՀ կանխատեսումների համաձայն 2022թ. ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրների արտաքին պահանջարկը (առանց ՌԴ) կաճի 2.3%-ով, իսկ միջնաժամկետում միջինում 2.5%-ով:

- ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսությունների համար 2023թ. կանխատեսվում է իրենց նախաճգնաժամային ներուժային աճերից ցածր տնտեսական աճեր, որը հիմնականում պայմանավորված է գնաճը զսպող դրամավարկային քաղաքականություններով, ֆինանսական պայմանների վատթարացման հետևանքով, ռուս-ուկրաինական շարունակվող հակամարտությամբ: Միջնաժամկետում ՀՀ գործընկեր երկրներում կշարունակի աճի տեմպի դանդաղումը՝ մնալով նախաճգնաժամային ներուժային աճերից ցածր մակարդակում:

- 2023թ. նավթի և պղնձի բորսային գները կգրանցեն նվազում: Նավթի գնի նվազումը պայմանավորված է զարգացած տնտեսություններում ավելի թույլ աճի հեռանկարներով: Ըստ «Բլումբերգ» միջազգային հեղինակավոր կազմակերպության կանխատեսումների 2023թ. նավթի միջազգային գները կնվազեն 16.1%-ով, իսկ պղնձինը կաճեն 4.1%-ով: 2024թ. նավթի և պղնձի գները կնվազեն համապատասխանաբար՝ 5.9% և 0.3%-ով:

- Աշխարհում համավարակի սահմանափակումների աստիճանական վերացման արդյունքում շարունակվելու է տեղի ունենալ տուրիզմի վերականգնում: Ենթադրվում է, որ ՀՀ ծառայությունների արտահանման վերականգնումը կլինի առաջանցիկ ներմուծման համեմատ՝ պայմանավորված լինելով ՌԴ նկատմամբ կիրառվող պատժամիջոցների հետևանքով ռուս զբոսաշրջիկների մեծ ներհոսքի պահպանմամբ:

- 2023թ. սպասվում է դրամական փոխանցումների շուրջ 9% աճ՝ հիմնականում պայմանավորված ռուս-ուկրաինական հակամարտության արդյունքում ՌԴ-ից դրամական փոխանցումների ավելացմամբ, այլ երկրներից դեպի Հայաստան դրամական փոխանցումները նույնպես կաճեն: Կանխատեսումների համաձայն 2024-2026թթ. դրամական փոխանցումները միջինում կաճեն շուրջ 4.4%-ով:

- ՌԴ դեմ կիրառված պատժամիջոցների արդյունքում ՌԴ-ից դեպի Հայաստան տեղափոխված ՏՏ ոլորտի ընկերությունների և աշխատակիցների որոշ մասը 2023թ. ընթացքում կմնան Հայաստանում:

2. **ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրից բխող թիրախներ և գործողություններ:** ՀՀ կառավարության ծրագրում նպատակարարված թիրախներին համահունչ 2022թ. տնտեսական աճի կանխատեսումների հիմքում դրվել է հետևյալ ենթադրությունները.

- Գործարար միջավայրի բարելավման արդյունքում մասնավոր ներդրումների, այդ թվում՝ օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների մակարդակի բարձրացում,

- Ենթակառուցվածքներում, տնտեսության արտադրողական ոլորտներում թիրախավորված մեծածավալ պետական կապիտալ ներդրումների իրականացում,

- Տնտեսության արտահանելի հատվածի և արտահանման խթանմանն ուղղված քաղաքականության արդյունքում արտահանման ծավալների մեծացում,

- Բարձր տեխնոլոգիական առաջընթացի ապահովմանն ուղղված քաղաքականության իրականացման արդյունքում մրցակցության և արտադրողականության բարձրացում:

3. **Տնտեսության ներուժ և պարբերաշրջաններ:**

2022թ. դրական զարգացումների պայմաններում ՀՀ տնտեսությունը գտնվել է ներուժային մակարդակից ավելի բարձր դիրքում՝ մտնելով դրական ճեղքի տիրույթ, ՀՀ կառավարության թիրախավորած 7% տնտեսական աճի ապահովման պայմաններում 2023թ. ՀՀ տնտեսությունը կշարունակի մնալ դրական ճեղքի տիրույթում: Միաժամանակ, պետական կապիտալ ծախսերի մակարդակի թիրախային բարձրացման և արտահանման առաջանցիկ աճի պայմաններում, ինչպես նաև ՀՀ տեղափոխված ՏՏ ոլորտի ընկերությունների և աշխատակիցների գործունեության արդյունքում ներուժային աճը միջնաժամկետում աստիճանաբար կբարձրանա:

4. **Հարկաբյուջետային քաղաքականություն:**

- 2022թ. հարկաբյուջետային քաղաքականությունը վերադարձել է պետական ֆինանսների «ուկե կանոնի» ամբողջական պահպանմանը, ինչը կպահպանվի նաև միջնաժամկետում: Այդ համատեքստում կապահովվի պետական կապիտալ ծախսերի դերի էական բարձրացումը՝ թույլ տալով խթանել երկարաժամկետ տնտեսական աճը և ՀՆԱ աճի հաշվին երկարաժամկետ հեռանկարում ապահովելով պետական պարտքի կայունությունը:

- ՀՀ կառավարության կապիտալ ծախսերը կուղղվեն այնպիսի ուղղություններով, որոնք միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հատվածում կբարձրացնեն տնտեսության պոտենցիալը: Կապիտալ ծախսերի առաջնահերթությունները միջնաժամկետ հատվածի համար հիմնականում վերաբերում են կրթության (300 դպրոցների և 500 մանկապարտեզների կառուցում, նորոգում կամ հիմնանորոգում), ճանապարհաշինության (Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցք, ճանապարհների ցանցի նորոգում, հիմնանորոգում) և ջրային տնտեսության (15 փոքր և միջին ջրամբարների կառուցման ծրագիր) ոլորտներին:

- Միջնաժամկետ հատվածում նախատեսվում է պահպանել 2021-2022թթ. իրականացված հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի արդյունքները՝ պետական բյուջեի պակասուրդի մակարդակը սահմանելով այնպես, որ ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը չգերազանցի

հարկաբյուջետային կանոնի 50%-ի շեմը: Վերջինս թույլ կտա պահպանել ապագա հնարավոր շուկերին արձագանքելու «հարկաբյուջետային տարածքը», ինչպես նաև պահպանելու ընթացիկ ծախսերի պլանավորման ճկունությունը և ըստ այդմ՝ ապահովելու ՀՀ կառավարության ծրագրով նախատեսված՝ ծախսային լրացուցիչ կարիքներ ենթադրող կառուցվածքային բարեփոխումների բնականոն ընթացքը:

5. **Գնաճ և դրամավարկային քաղաքականություն.**

- 2023թ. վերջին 12 ամսյա գնաճը կձևավորվի նպատակային ցուցանիշից ցածր և միջնաժամկետում կկայունանա նպատակային 4% ցուցանիշի շուրջ:

- Նախանշված ուղեգծից գնաճի շեղման ռիսկերի որևէ ուղղությամբ դրսևորման պարագայում ԿԲ-ը համարժեքորեն կարձագանքի և կապահովի գների կայունության նպատակը:

1.5. **ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՌԻՍԿԵՐԸ**

Կանխատեսման առկա ռիսկերը պայմանավորվում են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին տնտեսական գործոններով, որոնք կարող են հանգեցնել ինչպես տնտեսական աճի տեմպերի ավելացմանը, այնպես էլ նվազմանը՝ ներկայացված կենտրոնական կանխատեսումների համեմատ: Ռիսկերի տեղի ունենալու դեպքում շեղումներ կարձանագրվեն սույն փաստաթղթի 1.4 բաժնում ներկայացված ենթադրություններից՝ հանգեցնելով մակրոտնտեսական կանխատեսումներից շեղումների և դրա հետևանքով էլ հարկաբյուջետային շրջանակի ցուցանիշների շեղման այս ՄԺԾՇ շրջանակից:

COVID-19 համավարակի հետևանքները դեռ չհաղթահարած տարածաշրջանը բախվեց ռուս-ուկրաինական հակամարտության առաջացրած աշխարհաքաղաքական և տնտեսական մարտահրավերներին, ինչի բացասական հետևանքներն արդեն տեսանելի են ոչ միայն տարածաշրջանում, այլ նաև ամբողջ աշխարհում, այդ թվում՝ ՀՀ համար Ռուսաստանից հետո երկրորդ ամենամեծ առևտրային գործընկեր՝ Եվրագոտու երկրներում: Ռուս-ուկրաինական հակամարտությունը և Ռուսաստանի դեմ կիրառված աննախադեպ պատժամիջոցները դեռ համավարակից չաթափված աշխարհում ստեղծել են նոր իրականություն, որի պայմաններում ինչպես աշխարհի և ՀՀ գործընկեր երկրների, այնպես էլ ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումները իրենց մեջ կրում են մեծ անորոշություն:

Վերոնշյալ իրողությունների պայմաններում ՀՀ կառավարության թիրախավորած 7% տնտեսական աճի շուրջ ինչպես կարճաժամկետում, այնպես էլ միջնաժամկետում առկա են անորոշություններ:

1.5.1. **ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԴԵՊՐԵՍՆԵՐԻ ՌԻՂՂՈՒԹՅԱՄԲ ՌԻՍԿԵՐ**

Արտաքին միջավայրից բխող դեպի ներքև ռիսկերը պայմանավորված են՝

- Ռուս-ուկրաինական հակամարտության և Ռուսաստանի դեմ կիրառված պատժամիջոցների հետևանքով ՌԴ տնտեսության սպասվածից ավելի ցածր աճով,

- Համաաշխարհային տնտեսության, մասնավորապես՝ ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսական աճերի սպասվածից ավելի վատ դրսևորումներով,

- Համաշխարհային արժեքների խաթարման և պարենային ապրանքների վրա արտահանման սահմանափակումների պայմաններում արտաքին աշխարհից ներթափանցող սպասվածից առավել գնաճային ճնշումներով,

- Դեպի Հայաստան ՌԴ-ից տեղի ունեցած մարդկանց և կապիտալի զգալի ներհոսքի հետադրում,

- ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներում գնաճային ճնշումների պայմաններում դրամավարկային պայմանների սպասվածից առավել խստացման արդյունքում տնտեսական աճերի դանդաղմամբ, զարգացած երկրներում տոկոսադրույքների սպասվածից առավել բարձրացման պայմաններում ՀՀ-ից կապիտալի զուտ արտահոսքի և մասնավոր հատվածի և ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքով պակասուրդների ֆինանսավորման թանկացմամբ,

- ՀՀ ապրանքների արտահանման մատակարարումների լոգիստիկ խնդիրների խորացմամբ,

- Աշխարհաքաղաքական իրավիճակով, այդ թվում տարածաշրջանային ռազմական հակամարտությունների առկայությամբ:

Ներքին միջավայրից բխող դեպի ներքև ռիսկերը պայմանավորված են՝

- ՀՀ դրամի փոխարժեքի սպասվածից առավել արժևորման ռիսկերով պայմանավորված արտահանման հնարավոր դանդաղմամբ, դոլարային դրամական փոխանցումների ցածր գնողունակությամբ,

- Բարձր պահանջարկի պահպանման և գնաճային սպասումների արագացման պայմաններում աշխատավարձերի և առանձին ապրանքախմբերում ու ծառայություններում բարձր գնաճի պահպանմամբ,

- Կանխատեսվածից բարձր գնաճային ճնշումների արդյունքում բնակչության իրական եկամուտների նվազմամբ,

- Պետական կապիտալ ծախսերի հնարավոր թերակատարմամբ,

- Սոթքի հանքավայրի շահագործման անհնարինության հետ կապված տնտեսական ակտիվության դանդաղմամբ,

- ՀՀ կառավարության կառուցվածքային բարեփոխումների և արտահանման ու ներդրումների խթանման քաղաքականության ակնկալվող արդյունքների սպասվածից ավելի ուշ արտահայտմամբ,

- Բնակլիմայական անբարենպաստ պայմանների շարունակական դրսևորման հետևանքով գյուղատնտեսության ճյուղում հնարավոր ավելի ցածր աճի արձանագրմամբ:

1.5.2. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԴԵՊԻ ՎԵՐԵՎ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ ՌԻՍԿԵՐ

Արտաքին գործոններից բխող դեպի վերև ռիսկերը պայմանավորված են՝

- Ռուսատանի նկատմամբ արևմուտքի կողմից կիրառվող պատժամիջոցների արդյունքում ՀՀ տնտեսության համար նոր հնարավորությունների ստեղծմամբ. մասնավորապես, Ռուսաստանի դեմ

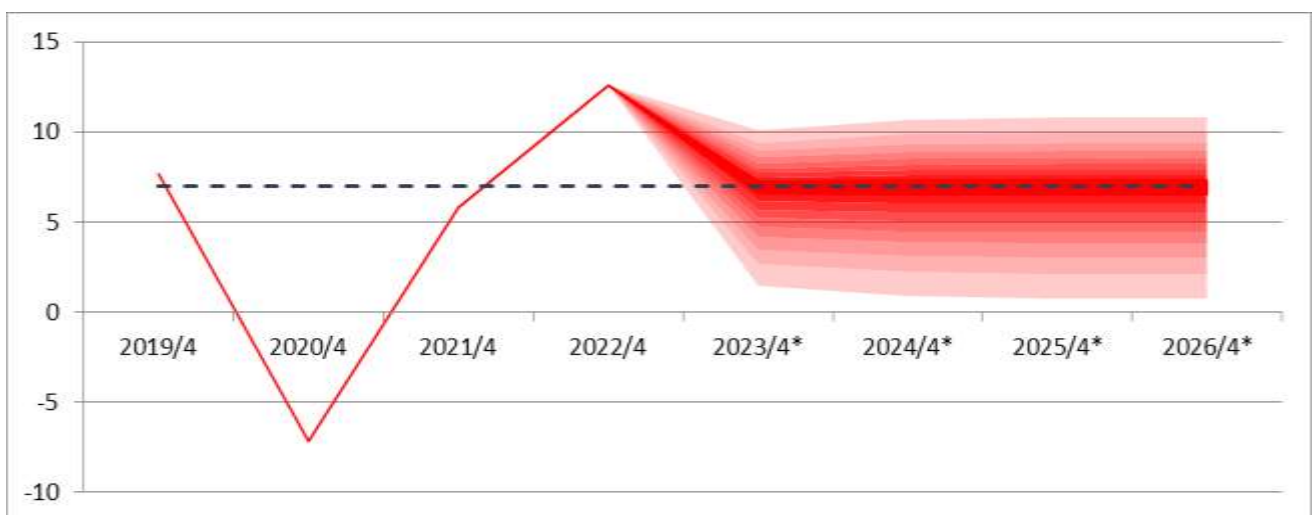
կիրառված աննախադեպ տարաբնույթ պատժամիջոցների պայմաններում Հայաստանը՝ որպես առևտրային, լրգիստիկ և ֆինանսական հանգույց ծառայելու հնարավորությամբ,

- Համաշխարհային տնտեսության ավելի արագ վերականգնմամբ, քան կանխատեսումներում արված ենթադրություններն են: Այս իրավիճակի դրսևորումն ավելի հավանական կլինի, եթե Ռուսաստանի տնտեսությունը վերականգնվի ավելի արագ տեմպերով, քան ակնկալվում է,
- Ռուսաստանից դեպի Հայաստան կապիտալի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի ընկերությունների սպասվածից առավել մեծ ներհույքով,
- COVID-19 համավարակի հաղթահարման պայմաններում համաշխարհային տուրիզմի՝ սպասվածից ավելի շուտ վերականգնմամբ,
- ՌԴ-ից դեպի Հայաստան դրամական փոխանցումների աճի վերականգնմամբ, որը նկատվել է արդեն իսկ ապրիլ ամսին:

Ներքին միջավայրից բխող դեպի վերև ռիսկերը պայմանավորված են՝

- ՀՀ կառավարության Տնտեսական արձագանքման ծրագրով¹³ նախատեսված խոշոր մասնավոր ներդրումային ծրագրերի իրականացմամբ,
- Մասնավոր ներդրումների խթանմանն ուղղված ծրագրի (ANIF) իրականացման՝ տնտեսական ակտիվության վրա հնարավոր լրացուցիչ դրական ազդեցությամբ,
- «Ենթակառուցվածքներ ներդրումների դիմաց» ծրագրի հետ կապված ՊՄԳ շրջանակներում ավելի մեծ թվով ներդրումային ծրագրերի իրականացմամբ,
- Թեղուտի հանքավայրի հնարավոր շահագործումից բխող տնտեսական ակտիվության արագացմամբ:

Գծապատկեր 1.36. *Իրական ՀՆԱ-ի աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը (Fan Chart)*

¹³ Տե՛ս «Տնտեսական արձագանքման ծրագիրը և գործողությունների պլանը հասարակելու մասին» ՀՀ կառավարության 2021թ. փետրվարի 4-ի թիվ 142-Լ որոշում, հավելված 1:

Աղյուսակ 1.3. Իրական ՀՆԱ-ի աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը¹⁴

Տնտեսական աճի միջակայքը, %	Տնտեսական աճի՝ տվյալ միջակայքում ձևավորվելու հավանականությունը, %			
	2023	2024	2025	2026
2-4	0.15	0.15	0.15	0.15
4-6	0.25	0.23	0.23	0.23
6-8	0.29	0.26	0.26	0.25
8-10	0.17	0.18	0.18	0.18

Ինչպես երևում է Գծապատկեր 1.29-ից, իրական ՀՆԱ-ի տարեկան աճի կենտրոնական կանխատեսումներից շեղման ռիսկերը դեպի ներքև են: 2023-2026թթ. տնտեսական աճի ձևավորման ամենաբարձր հավանականությունը գտնվում է կենտրոնական կանխատեսումները պարունակող համապատասխան միջակայքում (Գծապատկեր 1.29-ում այն մուգ կարմիր է, իսկ Աղյուսակ 1.3-ում՝ հոծ նշումով), իսկ դեպի ներքև ռիսկերը ավելի բարձր են:

¹⁴ Աղյուսակի 1-ին սյունը իրենից ներկայացնում է տնտեսական աճի հնարավոր միջակայքերը, իսկ 2-ից 5-րդ սյուները՝ համապատասխան միջակայքերում միջնաժամկետում տնտեսական աճի գտնվելու հավանականությունները: Աղյուսակում ներկայացվել են տնտեսական աճի ամենահավանական միջակայքերը, որոնք միասին ծածկում են բաշխման ընդհանուր հավանականության շուրջ 83%-ը, այսինքն՝ հավանականությունը, որ տնտեսական աճը կգտնվի 2.0%-ից 10% միջակայքում, կազմում է մոտ 83%:

1.6. ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ

Աղյուսակ 1.4. ՀՆԱ-ի կանխատեսումները

Ցուցանիշներ	Ծրագիր	փաստ*/կանխ.		կանխ.		
		2022	2023	2024	2025	2026
Անվանական ՀՆԱ, մլրդ դրամ	2024-2026 ՄԺԾԾ	8,501.4	9,533.0	10,608.1	11,804.6	13,136.0
	2023 Պետական բյուջե	8293.7	9,317.9	-	-	-
	2023-2025 ՄԺԾԾ	8,069.5	9,066.1	10,108.2	11,248.4	-
Տնտեսական (իրական ՀՆԱ- ի) աճ, %	2024-2026 ՄԺԾԾ	12.6	7.0	7.0	7.0	7.0
	2023 Պետական բյուջե	11.0	7.0	-	-	-
	2023-2025 ՄԺԾԾ	7.0	7.0	7.0	7.0	-
ՀՆԱ-ի դեֆլյատորի աճ, %	2024-2026 ՄԺԾԾ	8.0	4.8	4.0	4.0	4.0
	2023 Պետական բյուջե	7.0	5.0	-	-	-
	2023-2025 ՄԺԾԾ	8.0	5.0	4.2	4.0	-

* 2024-2026 ՄԺԾԾ համար 2022թ. ցուցանիշները փաստացի են
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ կանխատեսումներ

Աղյուսակ 1.5. Ընթացիկ հաշվի կանխատեսումները միջնաժամկետ ծախսային ծրագրերով և 2021թ. պետական բյուջեով

Ցուցանիշներ	Ծրագիր	փաստ*/կանխ.		կանխ.		
		2022	2023	2024	2025	2026
Ընթացիկ հաշիվ, մլն ԱՄՆ դոլար	2024-2026 ՄԺԾԾ	-167.0	-596.1	-832.3	-1,093.6	-1,377.0
	2023 Պետական բյուջե	-768.9	-1,213.7	-	-	-
	2022-2024 ՄԺԾԾ	-747.9	-1,162.8	-1,168.2	-1,270.8	-
Ընթացիկ հաշիվ, %-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2024-2026 ՄԺԾԾ	-0.9	-2.7	-3.5	-4.2	-4.9
	2023 Պետական բյուջե	-4.2	-5.7	-	-	-
	2021-2023 ՄԺԾԾ	-4.5	-6.4	-5.9	-5.9	-

* 2024-2026 ՄԺԾԾ համար 2022թ. ցուցանիշները փաստացի են

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ կանխատեսումներ

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

2. ԱՅԼ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ

Կանխատեսումներ: Աղյուսակում ներկայացված է ՀՀ ֆինանսների նախարարության և այլ կառույցների կողմից ՀՀ տնտեսական աճի կարճաժամկետ և միջնաժամկետ կանխատեսումների համեմատականը: Արժույթի միջազգային հիմնադրամի ապրիլ ամսվա կանխատեսումներով 2023թ. սպասվում է 5.5% աճ, իսկ Համաշխարհային բանկի կանխատեսումներով՝ 4.4% աճ: ՀՀ կենտրոնական բանկի մարտ ամսվա կանխատեսումներով 2023թ. սպասվում է 5.8% աճ: Իսկ Ֆիթչի և S&P-ի փետրվար ամսվա կանխատեսումներով սպասվում են համապատասխանաբար 6.1% և 4.0% աճեր:

Աղյուսակ 2.1 Այլ կառույցների կողմից ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումները, (%)

	2023	2024	2025	2026
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն, թիրախային սցենար (2023թ. ապրիլ)	7.0	7.0	7.0	7.0
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն, բազային սցենար (2023թ. ապրիլ)	6.0	5.5	5.4	5.4
Արժույթի միջազգային հիմնադրամ (2023թ. ապրիլ)	5.5	5.0	4.5	4.5
Համաշխարհային բանկ (2023թ. ապրիլ)	4.4	4.8	5.0	-
ՀՀ կենտրոնական բանկ (2023թ. մարտ)	5.8	5.2	4.9	-
S&P (2023թ. փետրվար)	4.0	4.4	3.9	4.0
Ֆիթչ (2023թ. փետրվար)	6.1	4.7	-	-

Աղբյուրը՝ համապատասխան կառույցների հրապարակումներ
«-» տվյալները հասանելի չեն